

Grb i Zastava

Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva

Broj 7, Godina IV.

Zagreb, svibanj 2010.

Bulletin of the Croatian Heraldic & Vexillologic Association

Number 7, Volume IV, Zagreb, May 2010

Izložba

„Državni grb Dubrovačke Republike“

Tonko Marunčić

Exhibition „The State

Coat of Arms of the Dubrovnik Republic“

Početkom veljače 2010., povodom feste sv. Vlaha, u Kneževom dvoru u Dubrovniku otvorena je izložba „Državni grb Dubrovačke Republike“, autora **Frane Čizmića**, kustosa Dubrovačkih muzeja. Izložba donosi povijesni pregled razvoja dubrovačkog državnog grba od najstarijih obilježja dubrovačke komune u XII. stoljeću, osamostaljenja nakon Zadarskog mira 1358., godine do ukinuća Republike 1808. Tijekom XII. i XIII. stoljeća Dubrovnik je priznavao vlast Bizanta i Venecije. Prema obvezama sporazuma isticao je carske, a zatim i mletačke zastave (lav s Evanđeljem - simbol sv. Marka zaštitnika Venecije).

Zadarskim mirom 1358. Dubrovnik odbacuje mletačku vlast i stavlja se pod zaštitu ugarsko-hrvatskog kraljevstva. Arpadovići su Dubrovniku dodijelili svoj grb s osam crvenih i srebrnih pojava. Takav grb, ali s obrnutim rasporedom boja pojava i uz manje izmjene biti će glavni simbol Dubrovačke Republike sve do kraja njezina postojanja. Od sredine XIV. do početka XV. stoljeća Dubrovčani počinju kovati *mince* (sitni novac) sa slovom „R“ na reversu (početno slovo riječi *Ragusa* – latinskog imena grada), a pretpostavlja se da se ono koristilo i na grbovima. Usporedo s tim obilježjem, sredinom XIV. stoljeća, na zastavama, novcu, gradskim kulama pojavljuje se i lik sv. Vlaha koji uz vjersko poprma i političko značenje. Na taj način on u Dubrovniku zamjenjuje državni grb.

Od XVII. stoljeća dolazi do promjene oblika dubrovačkog grba tako da pojasevi postaju valoviti, a umjesto srebrne oslikavaju se plavom bojom. Glavni razlog promjena povezani su s tumačenjem da srebrni pojasevi predstavljaju rijeke pa moraju biti plavi. Kao značajna trgovačka pomorska država Dubrovačka Republika na svojim brodovima vijorila je i zastavu sv. Vlaha. U XVIII. stoljeću uz nju koristi se i

zastava/grb s natpisom „LI – BER – TAS“. Grb „Libertas“ zamijenio je službeni grb na dubrovačkom novcu od 1792. do 1795. godine pa se te kovanice dobivaju naziv *libertina*.

Plovidbena dozvola kapetana S. Bačića, 1803. (detalj)
Ship's passport for Cap. S. Bačić, 1803. (detail).
DM PMD 193. (Foto ŽH)

In February 2010, on the occasion of the St. Blasius festivities, the exhibition „The State Coat of Arms of the Dubrovnik Republic“ was opened in the Rector's Palace in Dubrovnik. The author is **Frane Čizmić**, a custodian in the Dubrovnik Museums. It provides the historical overview of the development of the Dubrovnik state coat of arms since 1358 until the end of the Republic in 1808. During 12th and 13th century, Dubrovnik acknowledged sovereignty of Byzantium and Venice. In accordance with the obligations set in the treaties, it used imperial and then Venetian flags (lion with the Gospel – symbol of St. Mark, patron of Venice).

By the treaty of Zadar of 1358, Dubrovnik rejects the Venetian rule and submits itself to the protection of the Hungarian-Croatian Kingdom. The Arapads granted its own coat of arms to Dubrovnik, with eight red and silver stripes. Such coat of arms, sometimes in inverted colours and with minor alterations became the main symbol of

the Dubrovnik Republic until it existed. Since the mid-14th until the early 15th century Dubrovnik mints mintsas (small coins) depicting letter „R“ on its reverse (initial of Ragusa – the Latin name of the city), and it is postulated that it was also used on the coats of arms. Parallel with that, in the mid-14th century, on the flags, on the coins, on city fortresses, the figure of St. Blasius appears, receiving political significance beside the religious one. In that way, it substitutes the state coat of arms.

Since 17th century a change in appearance of the state arms happens, the (silver) stripes are since shown with wavy patterns and are gradually replaced with blue. The main reason for the change is considered that the interpretations of the silver bars to represent rivers lead to their blue variation. As an important maritime trading state the Dubrovnik Republic was hoisting its flag on its ships, mostly the one showing St. Blasius. In the 18th century, beside the former, the flag and the coat of arms inscribed „LI – BER – TAS“ appears. The *Libertas* coat of arms replaced the official coat of arms on the Dubrovnik coins in period between 1792 and 1795, so those coins gained name *libertinas*.

(nastavak na str. 17)

(continued on p. 17)

Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo osnovano je 2006. godine. HGZD je član
Croatian Heraldic & Vexillologic Association is established in 2006. HGZD is a member of

Fédération Internationale des Associations Vexillologiques

Confédération Internationale de Généalogie et d'Héraldique

Dragi čitatelju,

U pripremanju za novi broj GiZ koji upravo čitate susreli smo se s dva međusobno suprotna problema. Jedan je recesijom izazvan problem financiranja, koji smo eto izuzetnim naporima uspjeli nekako prebroditi. Drugi je meni kao uredniku puno draži – čini se da je GiZ pomalo uspio pokrenuti zamašnjak interesa potencijalnih suradnika i prilozi su od izdavanja prethodnog broja polako počeli pristizati. Iako je priroda uredničkog posla da povlači za rukav suradnike da na vrijeme dostave materijale, ovaj put je to bilo u puno manjoj količini, tek pokoji podsjetnik na rokove, a zapravo smo morali raditi izvjesnu selekciju i ponešto ostaviti za sljedeći broj. Upravo sa željom da ne izgubimo ovaj početni zamah dali smo si posebnog truda da ovaj broj izađe na vrijeme. Nadamo se da ćemo istih slatkih (ovih drugih, ne prvih) problema imati i u sljedećim brojevima i da su hrvatski heraldičari i veksilolozi prepoznali svoje mjesto GiZ.

Slobodni smo vjerovati da je upravo djelovanje našeg Društva i časopisa to što je iniciralo vidljivo povećani interes za ovu temu u cijelom društvu. U prošlom broju smo predstavili nekoliko monografija objavljenih u posljednje vrijeme, a nekoliko ih je i u pripremi. Isto tako smo uvjereni da je dubrovačka izložba državnih grbova, o kojoj pročitate u Marunčićevom članku, barem djelomično inspirirana našim djelovanjem. Upravo pred zaključenje ovog broja, objavljena je još jedna vrijedna knjiga, ona Maria Jareba, o kojoj više sljedeći put.

I ovaj put pokušavam održati primjerenu ravnotežu različitih vrsta priloga, nešto iz starine, nešto iz aktualnosti, malo iz teorije, malo iz prakse, malo iz domovine, malo iz inozemstva, malo veksilologije, malo heraldike – nadajući se da će svatko naći nešto po svojem ukusu. Naravno da ćemo rado poslušati vaše mišljenje, prijedloge tema i kritike. Također se nadamo da će raznoliki tekstovi razbiti vaše eventualno susprezanje da i vi pripremite prilog za sljedeći broj.

Veselit će nas da nam javite jeste li uživali čitajući GiZ. Vaš

Željko Heimer

Dear reader,

While preparing this new issue of GiZ we met with two diametrically opposite problems. One was the issue of financing caused by the general recession, but though our efforts we managed to overcome it. The other problem is much dearer to me as the editor – it seems that GiZ slowly managed to start the fly wheel of interest among our potential collaborators. Since the previous issue the articles started to arrive in out inboxes. Although it is in the nature of the job of an editor to "drag the sleeves" of collaborators reminding them to the dead-lines, this time it was relatively rare case, only a few gentle reminders were sent, while we had a pleasant job to make certain selection and leave some materials for the next issues. Indeed with the wish not to lose this momentum, we made an additional effort to make this number in time. We hope that we shall have these same sweet problems (these latter, not the former) in subsequent numbers as well and that the Croatian heraldists and vexillologists recognized their place in GiZ.

We are prone to believe that indeed the activities of our Association and this journal that which initiated obvious increased interest for these topics in the entire society. In the previous number we presented several books issued lately, while there are few in preparation. Also, we are convinced that the exhibition in Dubrovnik, on which you may read in this number, is also, at least partially, inspired with the activities of our Association. Also, just before the conclusion of this number, an other valuable book, that by Mario Jareb, was just issued, read more about next time.

This time again we try to maintain appropriate balance of various articles: something from the past, something current, some theory, some practice, a bit from the homeland, a bit from abroad, a part of vexillology, a part of heraldry – in hope that everyone shall find something to his taste. Of course, we are looking forward to hear you opinions, proposals and critiques. Also, we hope that the various articles shall break you possible suppression to prepare some articles of your own for the next number.

We would like to let us know if you enjoyed reading GiZ. Yours sincerely

Željko Heimer

S	A	D	R	Ž	A	J
C	O	N	T	E	N	T
Izložba »Državni grb Dubrovačke Republike« Exhibition »The State Coat of Arms of Dubrovnik Republic« - Tonko Marunčić.....						1
Uvodnik Editorial						2
The College of Arms – vodeći heraldički autoritet The College of Arms – the leading heraldic authority - Hrvoje Kekez						3
Demistificirani »Vitezovi« i »Glasnik heraldike« »Vitezovi« and »Glasnik heraldike« Demystified - Željko Heimer						8
Der Wappen-Löwe – njemačko heraldičko udruženje Der Wappen-Löwe – a German heraldic association - Dieter Linde						10
Veksilološke bilješke: Hrvatska enciklopedija i veksilologija Vexillologic notes: Croatian Encyclopaedia and Vexillology - Tomislav Galović						12
Heraldrycious by Khevron						13
Tri kamena reljefna grba na tvrđavi Nehaj u Senju Three stone relief coats of arms on the Nehaj fort in Senj - Enver Ljubović						14
Grbovi u kapeli sv. Petra u Gotalovcu Heraldry in St. Peter Chapel in Gotalovec - Josip Matker						17
Kronika HGZD HGZD Chronicles						20

Grb i Zastava

Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva
Bulletin of the Croatian Heraldic & Vexillologic Association

IMPRESSUM

Grb i Zastava

Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva

Broj 7, Godina IV, Zagreb svibanj 2010. ISSN 1846-3827

Urednik i engleski prijevod: Željko Heimer

Predsjedništvo HGZD:

Željko Heimer, predsjednik;

Nenad Labus, potpredsjednik;

Mateja Brstilo Rešetar, tajnica;

Dubravka Peić Čaldarović,

Jelena Borošak Marijanović.

Cijena broja 35 kn, za inozemstvo 7 €.

Godišnja pretplata (2 broja): 60 kn, za inozemstvo 12 €.

Za članove HGZD – besplatno.

Narudžbe na Leykam International, Ilica 42, HR-10000

Zagreb ili na info@leykam-international.hr

Izdavač:

Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo

Pazinska 50

HR-10110 Zagreb

E-mail: hgzd@hgzd.hr

Web: http://www.hgzd.hr

Žiro račun Zagrebačka banka 2360000-1101905988.

Devizni račun 2100316527.

Naklada ovog broja: 300 komada

Prilozi za "Grb i Zastavu" dobrodošli su. Članci, fotografije i ostalo mogu se dostaviti izdavaču u pisanom ili tiskanom obliku, u elektronskom obliku ili kao privici elektronskom poštom. Materijali se ne vraćaju.

Stavovi i mišljenja izneseni u glasilu su autorski, i ne predstavljaju stavove i mišljenja uredništva ni HGZD. Iako se HGZD trudi da su podaci izneseni u glasilu točni, Društvo ne garantira njihovu točnost i ne preuzima nikakvu materijalnu ni moralnu odgovornost za štetu koja bi zbog njih nastala.

Ovaj broj je zaključen 15. svibnja 2010.

LEYKAM
international

Ilica 42
HR - 10000 Zagreb
www.leykam-international.hr

HGZD zahvaljuje na svesrdnoj pomoći u pripremi i izdavanju ovog broja glasnika.

Autori u ovom broju

Authors in this issue

Satnik mr. sc. **Željko Heimer**, predsjednik HGZD, "Grb i zastava Republike Hrvatske", 2008; "Grbovi i zastave Grada Zagreba", 2009, web stranice http://zeljko-heimer-fame.from.hr, zheimer@gmail.com

Tomislav Galović, prof. povijesti i dipl. arhivist, znanstveni novak na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta (FF) Sveučilišta u Zagrebu, voditelj seminara Pomoćne povijesne znanosti, suradnik Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža, tgalovic@ffzg.hr

Hrvoje Kekez, prof. povijesti i dipl. arhivist, znanstveni novak - asistent na Odsjeku za srednjovjekovnu povijest Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu, "Grbovi gradova Republike Hrvatske", 2009, hrvojekekez@yahoo.com

Dieter Linde, M. A., povjesničar, projektni menadžer u Siemensu, predsjednik udruženja Der Wappen-Löwe, jedan od osnivača Njemačkog zastavoslovnog društva DGF, objavio više knjiga o njemačkim municipalnim grbovima, praesident@wappen-loewe.de

Enver Ljubović, prof. latinskog jezika i povijesti, autor više heraldičkih knjiga između ostalih "Grbovnik Gacke, Krbave, Like, Senja i Vinodola", 2007, enver.ljubovic@gs.t-com.hr

Mr. sc. **Tonko Marunčić**, prof. povijesti, kustos u Dubrovačkim muzejima, doktorand s temom o grbovima dubrovačke vlastele i građana na FF, tonko1908@yahoo.com

Josip Matker, student povijesti, komparativne književnosti, etnologije i kulturne antropologije na FF, član HGZD, jmatker@gmail.com

The College of Arms – vodeći svjetski heraldički autoritet

The College of Arms – the leading heraldic authority

Uvod

Za vrijeme svog znanstvenog usavršavanja na Institute for Medieval Studies u Leedsu, kao i u Institute for Historical Research u Londonu, autor ovoga teksta imao je priliku osobno posjetiti College of Arms, vodeći svjetski heraldički autoritet duge povijesti u njegovom sjedištu u Londonu. Ljubaznošću dr. sc. **Clivea Cheesmana**, *Rouge Dragon Pursuivant*, imao se prilike pobliže upoznati s djelovanjem, poviješću i bogatom knjižnicom ove ustanove. Stoga bi autor u nekoliko riječi želio i hrvatskoj javnosti, ponajprije čitateljima „Grba i zastave“, predstaviti ovu značajnu heraldičku instituciju.

Kao što je vrlo dobro poznato heraldi se po prvi puta pojavljuju u zapadnoj Europi u vrijeme križarskih ratova i od kraja 12. stoljeća njihova je uloga sve više povezana uz vladarske dinastije i značajnije plemićke obitelji, magnate. U početku su djelovali kao glasnici i diplomati, ali i kao pripadnici vojske gdje je njihova uloga iz početka bila prepoznavanje vojnih zapovjednika pomoću simbola koji su nosili na zastavama, štitovima ili plaštevima. Naime, u to je doba bilo nemoguće prepoznati osobu prema njegovu licu jer su onodobni vitezovi nosili kacige koje su im prekrivale cijelo lice. S vremenom su heraldi na organiziranim viteškim turnirima postali stručnjaci za grbove, ali i za ceremonijalna pitanja, što je vremenom dovelo i do velikih kraljevskih ceremonija.

Razvoj upotrebe i potreba za razlikovanje pojedinih obiteljskih ili grbova pojedinaca dovelo je do nastanka kompliciranog heraldičkog sustava, koji je zahtijevao od engleskih kraljevskih heralda (*Heralds of the English royal household*) vođenje detaljnih i kompliciranih popisa grbova i genealogije engleskih plemićkih obitelji. Nastojeći spojiti mnoštvo zapisa koje su stvarali mnogobrojni kraljevski heraldi engleski kralj **Richard III.** (1452.-1485.) podijelio je 1484. godine ispravi engleskim kraljevskim heraldima, kojom je jasno naznačeno djelovanje novonastale kraljevske institucije, *The College of Arms*, kao jedinog heraldičkog autoriteta za Englesko kraljevstvo smještenog u Londonu. Novom kraljevskom ispravom od 1555. godine, engleska je kraljica **Marija** (1516.-1558.) i njezin suprug **Filip Španjolski** (1527.-1598.) potvrdili su povlastice *College of Arms* i darovali mu novu zgradu u Londonu na mjestu gdje se i danas nalazi.

Danas su heraldi *College of Arms* pod direktnom upravom kneza Norfolka (*Duke of Norfolk*), koji je nasljedni *Earl Marshal*, a imenuje ga engleska kraljica pismenim patentom koji je potvrđen velikim pečatom Ujedinjenog Kraljevstva.

Kao što su bili tijekom proteklih stoljeća, i danas su heraldi odgovorni za velike državne ceremonije, kao što je krunidba novog vladara, otvorenje novog saziva Britanskog parlamenta ili državnički pogrebi. Kraljevski su heraldi također odgovorni za organizaciju godišnje procesije viteškog **Reda podvezice** (*The Order of the Garter*), kao i za uvođenje novih plemića u gornji dom Britanskog parlamenta, Kuću lordova (*House of Lords*). U takvim prigodama članovi *College of Arms* nose svoje tradicionalne grimizne odore ukrašene kraljevskim znakovljem.

Osim ovih ceremonijalnih dužnosti članovi *College of Arms* imaju vrlo konkretne heraldičke zadatke. Tako oni ispituju prava pojedinaca na korištenje obiteljskih grbova, ali i dodjeljuju nove grbove uglednim i zaslužnim građanima Ujedinjenog Kraljevstva. Na zahtjev svojih stanika istražuju

Introduction

During his internship at the Institute for Medieval Studies in Leeds and in the Institute for Historical Research in London, the author of this paper had chance to visit personally the College of Arms, the leading world heraldic authority of long history, in its seat in London. Courtesy of Dr. **Clive Cheesman**, *Rouge Dragon Pursuivant*, he had chance to find out a bit more on the activities, the history and the rich library of this institution. Therefore, the author would like in a few words to present this important heraldic institution to the Croatian public, and first of all to the "Grb i zastava" readers.

As it is well known, the heralds appear in the Western Europe in the period following the Crusades and since the end of 12th century their role is ever more linked with the ruling dynasties and important noble families, the magnates. In the beginning they acted as messengers and diplomats, but also as members of the army, where their role was since the very beginning the recognition of military commanders using the symbols they bore on the flags, shield and robes. Namely, in the period it was impossible to recognize a person according to his face, since the period knights wore helmets covering it all. In time, the heralds became experts for these symbols in the organized tournaments, but also responsible for the issue of ceremony, eventually leading to large royal ceremonies as well.

The development of the use and the need for differentiation of family or individual coats of arms lead to a complicated heraldic system, requiring from the Heralds of the English royal household maintenance of detailed and complex lists of arms and genealogies of English noble families. In effort to combine many records produced by numerous royal heralds, the English King **Richard III** (1452-1485) issued a document to them in 1484, establishing and prescribing working modes of the new royal institution, the College of Arms situated in London, as the solely heraldic authority for the English Kingdom. With a subsequent royal document of 1555 the Queen **Mary** (1516-1558) and her husband **Philip of Spain** (1527-1598) confirmed the privileges of the College of Arms and granted it a new building in London, in the same place it is situated today.

The heralds of the College of Arms are today under direct government of the Duke of Norfolk, who is hereditary Earl Marshal, named by the English Queen with a written patent sealed with the great seal of the United Kingdom.

As in the previous centuries, the heralds are also today responsible for the large state ceremonies, such as the coronation of the sovereign, opening of the new assembly of the British parliament or the state funerals. The royal heralds are also responsible for the annual procession of the knightly **Order of the Garter** and for the installation of the new noblemen in the upper house of the British Parliament, the House of Lords. In such occasions

obiteljsku povijest i genealogiju s ciljem utvrđivanja prava nošenja i korištenja grba. Jedan od njihovih glavnih zadataka je utvrđivanje autentičnosti i jedinstvenosti pojedinog grba u svrhu nemogućnosti plagiranja i dubliranja pojedinog grba. Iako je *College of Arms* dio domaćinstva britanske kraljevske dinastije (*Royal Household*), ipak njegovo djelovanje nije financirano iz državnog proračuna, stoga njegovi članovi naplaćuju određenu pristojbu koja i nije tako neznatna.

Ustrojstvo The College of Armsa

Još od svoga osnutka u drugoj polovini 15. stoljeća članovi *College of Armsa* ustrojeni su po strogoj hijerarhiji. Najviša titula je „kralj heralda“ (*King of Herald, King of Arms*), a rang ispod njih su „heraldi“ (*Heralds*). Najniži u hijerarhijskom poretku su „mlađi heraldi“ zvani *Pursuivants*. Ukupno postoji svega trinaest kraljevskih heralda od toga tri „kralja heralda“, šest „heralda“ i četiri „mlađa heralda“. Njihov je broj ustanovljen, te se nije mijenjao, od druge kraljevske potvrde iz 1555. godine. Titule nisu nasljedne, te pojedini heraldi uspinjući se u hijerarhiji preuzimaju titule svojih prethodnika.

Glavar reda i prvi od trojice engleskih „kralja heralda“ je *Garther King of Arms*. Ime je dobio prema Redu podvezice (*Order of Garter*), a tu je službu ustanovio engleski kralj **Henrik V.** (1388.-1422.) godine 1415 prije nego li je isplovio u rat koji se u to doba vodio u Francuskoj.

Hijerarhijski ispod njega nalazi se *Clarenceux's King of Arms* koji je jedan od dvojice „provincijalnih kraljeva“ (*provincial kings*), ali je po rangu viši. Još od šesnaestog stoljeća njegova se nadležnost prostire južno od rijeke Trent. Služba *Clarenceux's King of Arms* se po prvi puta spominje 1420. godine, a službeni grb koji i danas koristi, je s početka 16. stoljeća.

Treći po redu od „kraljeva heralda“ je *Norroy & Ulster King of Arms*. Nakon smrti sir **Nevillea Wilkonsona** 1940. godine služba *Ulster King of Armsa* je objedinjena sa *Norroy King of Arms*. U njegovu nadležnost spada šest provincija u današnjoj Sjevernoj Irskoj, ali i one u Engleskoj sjeverno od rijeke Trent.

U slijedu hijerarhije *College of Armsa* dalje dolazi šest „heralda“. Najstariji herald bio je *Chester Herald*, čiju je službu utemeljio kralj **Edward III.** (1327-1377), no od vremena kralja **Henrika VIII.** (1509.-1547.), ta je služba ukinuta. Obnovio ju je kralj **Edward VIII.** (1936.-1972.) nakon što je 1911. godine imenovan Princom od Walesa. Od tada je *Chester Herald* u pratnji prinčeva od Walesa. Herald službeno ne koriste grbove, što je privilegija „kraljeva heralda“, nego koriste bedževe.

Drugi po redu je *Lancaster Herald* koji je oduvijek bio u pratnji knezova Lancastera (*Dukes of Lancaster*). Zanimljivo je da je poznata točna godina i okolnosti nastanka ove službe. Naime, njegova se služba prvi puta spominje 1347. godine kada je *Lancaster Herald* objavio opsadu francuskog grada Calaisa u Stogodišnjem ratu. U vrijeme vladavine engleskih kraljeva **Henrika IV.** (1399.-1413.), **Henrika V.** (1413.-1422.) i **Henrika VI.** (1422.-1461.) *Lancaster Herald* je bio „kralj heralda“ pod čijom su jurisdikcijom bile sjeverne engleske pokrajine.

Richmond Herald se pojavljuje između 1421. i 1485. godine, a kralj **Henrik VII.** (1485.-1509.) uvrstio ga je u *College of Arms*.

Somerset Herald je dugo bila privatna služba koja se prvi puta spominje 1448. godine. U 16. stoljeću jedno je vrijeme opet po privatna služba kneza Richmonda i Somerseta (*Duke of Richmond and Somerset*).

Službu *Windsor Herald* utemeljio je kralj **Edward III.** (1327.-1377.), te je ona od 1419. godine kontinuirano bila unutar *College of Armsa*.

Posljednji među heraldima je *York Herald* koji je u početku bio službenik grofa **Edmunda od Langleya**, kneza Yorka, koji se prvi puta spominje 1385. godine. Od doba kralja Richarda III. (1483.-1485.) u službi je *College of Armsa*.

Na hijerarhijski najnižem stupnju nalazi se četvero „mlađih heralda“. Službu *Bluemantle Pursuivanta* utemeljio je kralj **Henrik V.** (1413.-1422.) kao ispomoć glavaru Reda

Garther KoA

Clarenceux's KoA

Norroy&Ulster KoA

Chester Herald

Lancaster Herald

Richmond Herald

Somerset Herald

Windsor Herald

York Herald

the members of the Colledge of Arms wear their traditional crimson uniforms ornamented with royal symbols.

Beside those ceremonial duties, the members of the *College of Arms* have particular heraldic tasks. Thus, they investigate person's right to bear family arms, but also they grant the new arms to reputable and meritorious citizens of the United Kingdom. On their customer's request they investigate family histories and genealogy to determine the right of bearing and using a coat of arms. One of their primary tasks is determining authenticity and uniqueness of particular arms to prevent plagiarism and duplication. Although the *College of Arms* is part of the *Royal Household*, its activities are not financed from the state budget, so their members charge certain fees for their services that may not be insignificant.

Organization of the College of Arms

Since the establishment in the second half of 15th century, the members of the *College of Arms* are organized in a strict hierarchy. The highest offices are named the *Kings of Herald* or the *Kings of Arms*. Under them are the *Heralds* and the lowest in the rank are the subordinated heralds titled *Pursuivants*. There are total of 13 royal heralds: 3 *Kings of Arms*, 6 *Heralds* and 4 *Pursuivants*. The number is established and has not been changed since the second royal charter of 1555. The titles are not hereditary and individual heralds are raising in the hierarchy taking the titles from their predecessors.

The head of the order and the first among the three English *Kings of Arms* is the *Garther King of Arms*. The title is named after the *Order of garter*, and the office is established by King **Henry V** (1388-1422) in 1415 before he sailed into the war he lead at the time in France.

Second in line is the *Clarenceux's King of Arms*, one of the two provincial kings, but is ranked higher then the other one. Already since 16th century his domain is the region south of the *Trent River*. The office is first mentioned in 1420.

The third is the *Norroy & Ulster King of Arms*, responsible for the six provinces of Northern Ireland and England northern of *Trent*.

Then there are the *Heralds*. The highest among them is *Chester Herald*, the office established by King **Edward III** (1327-1377), but in the time of **Henry VII** the office was discontinued. It was re-established by King **Edward VIII** (1936-1972) when he was titled *Prince of Wales*. Since then *Chester Herald* is accompanying *Princes of Wales*. The heralds the not use coats of arms as symbols of their office, but the badges instead.

The second herald is the *Lancaster Herald*, once counted among the *Kings of Arms* and always accompanying the *Dukes of Lancaster*. It is interesting that the exact year and circumstances of establishment of the office are known. It is mentioned in 1347 when *Lancaster Herald* announced the siege of French city of *Calais* in the *Hundred Years War*. In the period of kings **Henrik IV** (1399-1413), **Henrik V** (1413-1422) and **Henrik VI** (1422-1461) *Lancaster Herald* was a *King of Arms* with the jurisdiction for the northern English counties.

Richmond Herald appears between 1421 and 1485. King **Henrik VII** (1485-1509) installed him into the *College of Arms*.

Somerset Herald was for a long time a private office first mentioned in 1488. In 16th century it was again a private office of the *Dukes of Richmond and Somerset*.

The office of the *Windsor Herald* was established by King **Edward III** (1327-1377) and it was since 1419 continually part of the *College of Arms*.

The last among the heralds is the *York Herald*, initially an officer of Count **Edmund of Langley**, Duke of York, first mentioned in 1385. It was added to the *College of*

podvezice. Prema jednom tumačenju ime ovoga „mlađeg heralda“ (*Bluemantle* = plavi ogrtač) proizlazi iz njegove ceremonijalne dužnosti nošenja ogrtača glavara Reda Podvezice koji je bio plave boje.

Službu *Portcullis Pursuivant* uveo je kralj **Henrik VII.** (1485.-1509.) vrlo vjerojatno ubrzo nakon što je preuzeo englesko prijestolje.

Rouge Croix Pursuivant dobio je svoje ime prema crvenom križu Svetoga Jurja sa bedža Reda Podvezice. Čini se da je on najstariji od četiri „mlađa heralda“ iako je prvo spominjanje ove službe bilo 1418. godine u doba vladavine kralja **Henrika V.** (1413.-1422.).

Zadnji po redu je *Rouge Dragon Pursuivant* za čiju službu znamo točan dan kada je utemeljena. Zbilo se to na dan krunidbe novog engleskog kralja **Hernika VII.** (1485.-1509.), 29. listopada 1485. kao uspomena na dotadašnji kraljevski bedž, „crveni zmaj od Cadwalladera“.

Tko danas i kako može dobiti potvrdu svoga grba

Danas je *College of Arms* vodeća heraldička institucija i jedan od autoriteta koji može podjeljivati grbove ili potvrđivati već postojeće grbove privatnim i pravnim osobama ne samo unutar Ujedinjenog Kraljevstva nego i iz svih zemalja Britanskog *Commonwealtha* koji priznaju britanskog vladara (trenutno kraljica **Elizabetu II.**) za svog suverena. Osoba može zatražiti podjeljivanje grbovnice s novim grbom ili potvrđivanje starog obiteljskog grba, što je u praksi vrlo komplicirano. Naime, nakon što ovlaštena osoba *College of Armsa*, najčešće jedan od „mlađih heralda“ uvidom u registre grbova koji sežu do sredine 15. stoljeća, ustanovi da grb za koji kandidat potražuje potvrđivanje, uistinu postoji, te da je u neko doba bio potvrđen određenoj osobi, kandidat mora dokazati mušku silaznu liniju svojih predaka od osobe kojoj je grb potvrđen u davnim vremenima. To je izrazito zahtjevno jer je potrebno provesti vrlo detaljna genealoška istraživanja s podacima o datumima rođenja i smrti svih osoba u toj muškoj silaznoj liniji. Ovo zahtjeva podosta vremena, a osobito ako kandidat potražuje potvrđivanje vrlo starog obiteljskog grba.

S druge strane, mnogo je jednostavnije zatražiti podjeljivanje novog grba i grbovnice. Zakonska regulativa oko toga tko može potražiti podjeljivanje grba, prema riječima dr. sc. **Clivea Cheesmana**, vrlo je štura i neodređena. Osnovni je uvjet da kandidat mora biti državljanin Ujedinjenog Kraljevstva ili zemlja Britanskog *Commonwealtha* (bivše britanske kolonije) koji priznaju britanskog kralja za svog suverena. Ovo isključuje one zemlje koje su članice *Commonwealtha*, ali im britanska kraljica nije suveren, kao što su Indija, Pakistan i većina afričkih zemalja. Prvenstveno se to odnosi na Australiju, Novi Zeland i neke druge poglavito pacifičke otočne zemlje. Ovdje je potrebno napomenuti da građani Škotske, iako dio Ujedinjenog Kraljevstva čiji je suveren britanska kraljica, ne mogu tražiti od *College of Armsa* potvrđivanje starijih ili podjeljivanje novih grbova. Naime, tu funkciju za Kraljevinu Škotsku obavlja zaseban heraldički autoritet, *Court of the Lord Lyon*, smješten u Edinburghu. Kanada i Južna Afrika također imaju svoje odijeljene heraldičke urede. Drugi uvjet koji kandidat mora zadovoljiti jest pripadnost društvenom sloju *gentry* (društvena skupina koja se

Bluemantle Pursuivant

Portcullis Pursuivant

Rouge Croix Pursuivant

Rouge Dragon Pursuivant

Arms in 1484 during King **Richard III** (1483-1485).

The lower order in the College of Arms hierarchy is composed of the four Pursuivants. The office of Bluemantle Pursuivant was established by King **Henrik V** (1413-1422) as assistance to the head of the Order of Garter. The name of the office is said to come from his original duty to carry the cloak of the Order of Garter head, which was coloured blue.

The office of Portcullis Pursuivant was established by **Henrik VII** (1485-1509) soon after he took over the throne.

The Rouge Croix Pursuivant was named after the red cross of St. George from the Order of Garter badge. It seems that it is the oldest office among Pursuivants, mentioned already in 1418 during King **Henrik V** (1413-1422).

The last in the order is the Rouge Dragon Pursuivant, for which we know exact date of establishment. It was on the coronation of **Henrik VII** (1485-1509) on 29 November 1485, as memory to the previous royal badge, the red dragon of Cadwallader.

Who and how can one get his coat of arms confirmed today

Today the College of Arms is the leading heraldic institution and one of the authorities that may grant new and confirm already existing arms to private and legal persons, not only within the United Kingdom but from all of the countries of the Commonwealth that recognize the British king (currently Queen **Elisabeth II**) for its sovereign. A person may request grant of armorial letter with a new coat of arms or confirmation of an old family arms, this being rather complicated in practice. Namely, after the official of the College of Arms, usually one of the Pursuivants, searching the registries reaching back to the mid-15th century, establishes that the coat of arms that is requested for confirmation really exists and that it was granted to

someone at some point, the candidate has to prove the male heritage line of his predecessors from that person who was granted the arms. That is rather complex, requiring detailed genealogic research with data on births and deaths of all his male descendants of that person. This is time consuming, especially if the required arms is rather old.

On the other hand, the request for a new coat of arms is much simpler. The basic condition is that the candidate is citizen of the United Kingdom or the countries of Commonwealth (former British colonies) recognizing the British king for its sovereign. This excludes those countries of Commonwealth for which the British Queen is not sovereign, such as India, Pakistan and most of the Africa. Therefore this includes mostly Australia, New Zealand, and some other mostly Pacific countries. However, the citizens of Scotland, even if it is part of the United Kingdom, can not request arms from the College of Arms, since Scotland has its own heraldic authority, the Court of Lord Lyon, with the seat in Edinburgh. Canada and South Africa have their own heraldic offices as well. The second condition that the candidate has to qualify is adherence to the social class of gentry (the class appears in the second half of 14th century, being the lower nobility), i.e. that the candidate is a true gentleman. As pointed out by Dr. **Cheesman**, the British legislation do not know of

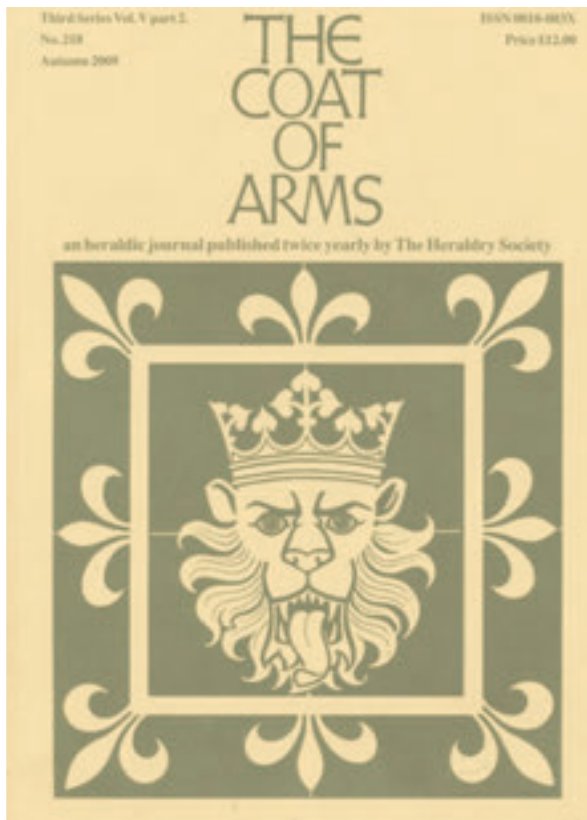
javlja u drugoj polovici 14. stoljeća, riječ je o pripadnicima nižem plemstvu), tj. da je kandidat istinski gentleman. Kako, prema riječima dr. sc. **Cheesmana**, britanski zakoni ne poznaju zakonsku odredbu o gentlemanu, kandidat jednostavno mora biti ugledan i kazneno neosuđivan građanin Ujedinjenog Kraljevstva. Osoba može biti znanstvenik, ugledni javni službenik, doktor ili bilo koja osoba s fakultetskim obrazovanjem. Ovdje je ipak potrebno naglasiti da dobivanjem grbovnice i obiteljskog grba, kandidat ne stiče nikakav plemićki status. To je pak u nadležnosti jedne druge kraljevske ustanove.

Kako teče procedura za dobivanjem obiteljskog grba i grbovnice? Nakon što je kandidat dokazao da je britanski građanin i gentleman, kandidat mora poslati pismeni zahtjev za podjeljivanjem novog grba i grbovnice, koji razmatra jedan od trojice „kraljeva heralda“, ovisno o mjestu prebivališta kandidata. Nakon što je jedan od „kraljeva heralda“ prihvatio kandidatovu molbu ocijenivši je prihvatljivom, kandidat se upućuje na jednog od četvorice „mlađih heralda“. Naravno da kandidat može predložiti elemente koje želi u svom novom obiteljskom grbu, ako se oni ne kose sa osnovnim heraldičkim pravilima. Nakon što se izradi skica novoga grba, zapravo započinje pravi posao. „Mlađi herald“ mora proučiti sve postojeće registre grbova koji se nalaze u *College of Arms* pokušavajući ustanoviti da li je prijedlog za novi grb originalan, tj. da nikada prije nitko nije koristio takav grb. Ovo je izuzetno zahtjevan posao jer registri grbova sežu od početka 15. stoljeća te ih ima izuzetno mnogo, što nije neobično ima li se u vidu bogata engleska heraldička tradicija.

Nakon što je ustanovljeno da je prijedlog za novi grb originalan i nikad korišten, jedan od „mlađih heralda“ izrađuje grbovnicu u kojoj je sadržan tekst s opisom grba kao i slika grba. Grbovnica je napisana na engleskom jeziku, kao što je i običaj gotovo od najstarijih sačuvanih registara grbova. Uobičajeno je da se slika grba nalazi u lijevom gornjem kutu dokumenta, a kandidat može tražiti i bedž s elementima svoga novoga grba. Slici grba pridaje se velika pažnja te se novi grb izrađuje prema svim pravilima heraldičke struke te se na njemu mogu nalaziti samo heraldički dopustivi elementi. Grbovnicu potpisuje jedan od „kraljeva heralda“, dok unos u novoga grba u registar grbova obavlja jedan od „mlađih heralda“. U registru grbova se nalazi cjeloviti tekst grbovnice i slika grbovnice. Naravno, bogato ukrašenu grbovnicu preuzima kandidat. Cijela procedura se naplaćuje, te za izradu i podjeljivanje grba i grbovnice kandidat mora platiti oko 4300 britanskih funti.

Zanimljivo je da grb mogu potražiti i pravne osobe (razne institucije ili gospodarska tijela, tvrtke), te se njima podjeljuje novi grb i taj se postupak naplaćuje oko 13750 britanskih funti.

Na kraju treba ponovo istaknuti da

category of gentleman, the candidate is therefore required simply to be a respectable and criminally unprosecuted citizen of the United Kingdom. The person may be a scholar, a respectable public official, a doctor or any other person with university degree. It should be pointed out that with the grant of arms the candidate does not receive any nobility status. That is in the jurisdiction of an other royal institution.

What is the procedure for granting a family arms and an armorial patent? After the candidate proves that he is a British citizen and a gentleman, he has to send a written request for a new grant of arms, that is considered by one of the three Kings of Arms, depending on the regional jurisdiction. After he approves the request, the candidate is directed to one of the four Pursuivants. Of course, the candidate may propose elements he wish to see in his new coat of arms, if they comply with the heraldic rules. After the draft of the new arms is made, the real work actually begins. The Pursuivant has to study all of the existing registers in the College of Arms, to establish if the proposal is original, i.e. that such arms was not used by anyone else before. That is a tedious work as these registers are abundant, not unusual considering the long English heraldic tradition.

After it is established that the draft is original and unused before, one of the Pursuivants prepares the armorial letter containing the blazon and the depiction of the new arms. The document is written in English, as it was done since almost the beginnings of the office. It is common that the depiction is in the top left corner, while the candidate may request also a badge with elements from the coat of arms. The depiction is made meticulously in accordance to heraldic rules, and may include only such elements as are heraldically acceptable. The document is signed by one of the Kings of Arms, while the new arms is inscribed in the registry by one of the Pursuivants. The registry contains the complete text of the armorial letter and the depiction. Of course, a richly decorated armorial letter is given to the candidate. The entire procedure is charged, and the production and grant of armorial letter costs about £4300.

The legal persons (various institutions and commercial bodies, companies) may also request an arms, and this procedure may cost up to £13750.

Finally, it should be reiterated that with the grant of arms, the candidate do not receive any noble status, while the coat of arms must be used decently following all the

The College of Arms

dobivanjem grba kandidat ne dobiva plemićki status, te da se grb mora dostojno koristiti poštujući sva heraldička pravila. *College of Arms* prema svojoj više od pet stotina godina dugoj tradiciji i ovlaštenjem od britanskog suverena, svojim autoritetom garantira jedinstvenost i heraldičku ispravnost svakoga grba.

Nekoliko riječi o zgradi College of Armsa

Nakon nove potvrde o osnutku i pravima *College of Armsa* iz 1555. godine kraljevski su heraldi dobili novo zemljište na *Derby Placeu* u blizini katedrale Svetoga Pavla u Londonu, gdje se i danas nalazi. Nažalost, i palača *Derby Place* je izgorjela u velikom požaru koji je zahvatio London 1666. godine. Nakon prikupljanja donacija za novu zgradu, ona je izgrađena u vrlo kratkom roku već 1670. godine. Ovdje su urede dobili kraljevski heraldi, kao i prostor za jedinstvenu knjižnicu koju ponajviše sačinjavaju registri grbova. Tu se nalazi i soba suda *Earla Marshala* (*Earl Marshal's Court*). Riječ je o glavnoj i najljepšoj sobi visokoj dva kata, sa galerijom za promatranje, u kojoj je stolovao *Earl Marchal* i donosio javne proglase o potvrđivanju novih grbova, ali i o oduzimanju do tada korištenih.

Neke manje dogradnje su na zgradi izvedene u drugoj polovici 19. stoljeća, i to prvenstveno na prozorima i krovu. Također je i dodana nova prostorija za čuvanje rastuće zbirke registara grbova. Nažalost tijekom njemačkog bombardiranja Londona 1940. godine i zgrada *College of Armsa* je doživjela znatna oštećenja. Unatoč drugačijim prijedlozima zgrada *College of Armsa* je detaljno obnovljena prema sačuvanim nacrtima i fotografijama, te se i danas nalazi na adresi *Queen Victoria Street*, London EC4, United Kingdom.

Zanimljivo je napomenuti da se u knjižnici *College of Armsa* ne čuva samo izuzetno bogata zbirka registra grbova (od oko 750 svezaka, u kojima se nalazi nekoliko tisuća grbova), nego i bogata genealoška zbirka s mnoštvom obiteljskih stabala ne samo plemstva, nego zapravo i u većem broju pripadnika staleža gentryja, tzv. gentilemana. Osim toga tu se čuva i bogata heraldička zbirka sa heraldičkim priručnicima i stručnom literaturom ne samo iz anglofonskog svijeta, nego iz gotovo čitavog svijeta gdje postoji heraldička baština. Nažalost, knjižnica sa svojim zbirkama nije otvorena za javnost. Institucija izdaje i specijalizirani heraldički časopis, *The Coat of Arms*, koji izlazi dvaput godišnje i donosi članke iz heraldičke povijesti i prakse, te današnje zakonske regulative.

Umjesto zaključka

Na kraju je potrebno naglasiti da je *College of Arms* jedan od rijetkih heraldičkih autoriteta koji svoje korijene ima u heraldičkoj baštini srednjovjekovne Engleske, i koji neprekinuto djeluje od svoga utemeljenja 1484. godine. S vremenom se njegova uloga i jurisdikcija mijenjala, ali uvijek su heraldi *College of Armsa* bili usko vezani uz engleske vladarske dinastije pod čijim su pokroviteljstvom djelovali od svoga utemeljenja. Čuvajući heraldičku tradiciju britanskih zemalja heraldi čuvaju i vlastiti identitet izrazito dugog trajanja.

heraldic rules. the College of Arms following its over five centuries long tradition and mandate by the British sovereign, by its own authority guarantees uniqueness and heraldic correctness of each granted coat of arms.

On the College of Arms building

After the new charter on establishment and rights of the College of Arms of 1555 the royal heralds were granted a new site at the Derby Place near the St. Paul Cathedral in London, where they are still today. Unfortunately, the Derby Place Palace was burnt down in the great London fire of 1666. It was rebuilt already in 1670. The offices for the royal heralds were set there, as well as the unique

library consisting mostly of the registries of arms. There is also the hall of the Earl Marshal Court – the main and most representative room two stories high, with a balcony, where the Earl Marshal was publicly proclaiming new and withdrawing the previous coats of arms.

Some minor additions were made on the building in the second half of the 19th century, on the windows and the roof. A new room for the growing collection of registers of arms was added as well. Unfortunately, during the German bombing of London in 1940 the building was severely damaged. In spite of different proposals, it was renovated in all details in accordance with preserved projects and photographs, and is still on the same address Queen Victoria Street, London EC4, UK.

It should be said that the library does not contain only an extraordinary collection of registries of arms (some 750 volumes, with several thousands of arms), but also a rich genealogic collection with many family trees, not only of nobility, but mostly of the gentry – the gentlemen. Besides, there is also a rich heraldic collection of manuals and scholar books not only from Anglophone world, but from the entire world where there is any heraldic heritage. Unfortunately, the library is not opened to public. The institution publishes a specialized heraldic journal *The Coat of Arms*, semi-annually printing the articles from heraldic history and practice, including the modern relevant legislation.

In stead of a conclusion

Finally, it should be stated again that the College of Arms is one of only few surviving heraldic authorities; it has its roots in the heraldic heritage of the medieval England and acts continuously since its establishment in 1484. Its role and jurisdiction changed with time, but the College of Arms heralds were always closely tied with the English ruling dynasty, under which auspices they acted since their beginning. Preserving the heraldic tradition of the British countries, the heralds preserve also their own identity of exceptionally long duration.

Literatura i izvori / Literature and sources:

• *The College of Arms*, bulletin, London, 2005.

• Anthony Richard Wagner, *The Records and Collections of the College of Arms*, London, 1952

• www.college-of-arms.gov.uk

• en.wikipedia.org/wiki/College_of_Arms

• Intervju s dr. sc. Clive Cheesman (20.01.2010.)

Illustrations and photos: Hrvoje Kekez, Wikipedia, The College of Arms web site

Lijevo: H. Kekez s dr. sc. Cliveom Cheesmanom, Rouge Dragon Pursuivant, i gđom Florom Turner, savjetnicom za kulturu, znanost i školstvo pri veleposlanstvu Republike Hrvatske u Ujedinjenom kraljevstvu, 2010.

Left: H Kekez with Dr. Clive Cheesman, Rouge Dragon Pursuivant and Ms. Flora Turner, the Culture, Science and Education Officer at the Croatian Embassy in UK, 2010.

Demistificirani »Vitezović« i »Heraldički glasnik«

»Vitezović« and »Heraldički glasnik« Demystified

U posljednjem broju *Arhivskog vjesnika* **Tomislav Galović** je objavio pregledni rad [1] kojim konačno stručnoj javnosti otkriva „tajnu“ dva heraldička časopisa koji među hrvatskim heraldičarima i za grbove zainteresiranim entuzijastima već dugo imaju status legende. Mnogi su za »Vitezovića« [2] i »Heraldički glasnik« [3] čuli, neki su poneki broj i vidjeli, ali uglavnom najčešće ni ne znaju što se u njima može naći. Pokoji svezak jednog i drugog časopisa može se naći u knjižnicama relevantnih muzeja i instituta, a cjelovita zbirka svih svezaka čuva se jedino u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, i to u zatvorenom spremištu. S obzirom da su i jedan i drugi časopis izdavali vodeći hrvatski heraldičari svojega vremena, **Emilij Laszowski** i **Viktor Duišin**, nije ni čudo da su ti uglavnom nepoznati tekstovi dobili veo mističnosti i gotovo kabalističke okultnosti među heraldičarima.

Da u njima nema ništa mistično te da oni sadrže, iako zanimljive i bez sumnje vrijedne članke hrvatske heraldičke (ali i genealoške, biografske itd.) baštine, ipak relativno „obične“ i ni u kojem slučaju krucijalne radove, pokazuje Galović svojim detaljnim pregledom sadržaja i kritičkim osvrtom na oba časopisa. Tako u svojem pregledu Galović detaljno upoznaje čitatelja s okolnostima nastanka, pripreme, distribucije i prijama časopisa, opisuje financijske i druge probleme na koje su oba urednika konstantno nailazili pri njihovoj izradi, a takvo iskustvo nam itekako može pomoći da bismo izbjegli slične zamke za naš »Grb i zastavu«, kojeg na kraju krajeva Galović i spominje s nadom da postane njihov svojevrsni nasljednik, nadajmo se bolje sudbine.

Laszowski je pokrenuo »Vitezovića« s podnaslovom »Mjesečnik za genealogiju, biografiju, heraldiku i sfragistiku« 1903. godine, a Duišin »Glasnik Heraldike : grboslovlja, rodoslovlja, životopisa i pečatoslovlja« koji je također bio planiran kao mjesečnik, 1937. godine. Oba časopisa uspjela su izlaziti jedva dvije godine, no daleko rjeđe od planiranih 12 brojeva po godištu. Oba su se časopisa trebala financirati isključivo iz pretplate, a tek djelomično od reklamnih oglasa, no prikupljanje pretplatnika nije bilo jednostavno. Uslijed problema financiranja svesci su bili uglavnom otisnuti na vrlo nekvalitetnom novinskom papiru, što je zasigurno i jedan od razloga zašto su se i tako rijetko sačuvali. Drugi problem s kojim su se oba urednika suočila bio je nedostatak autora koji bi kvalitetno i redovito mogli pružati dovoljno materijala za popunjavanje svezaka. U Hrvatskoj, čini se, jednostavno nije bilo dovoljno stručnjaka ovog područja koji bi mogli „proizvoditi“ članke. Stoga je i u »Vitezoviću« i u »Glasniku« veliki postotak članaka koji su priredili sami urednici.

Tako je »Vitezović« izašao u ukupno 11 svezaka na 16 stranica i dva dvobroja na 24 stranice, a »Glasnik heraldike« u 4 sveska po 16 stranica, dva dvobroja s 32 odnosno 24 stranice, jednom posebnom broju na 4 stranice i jednom četverbroju na 40 stranica. Dakle, ukupno se radi o 21 svesku sa 388 stranica. Izlazili su u vrlo različitim društvenim okolnostima, dok je u vrijeme prvoga plemstvo (a upravo se plemićkom heraldikom oba najviše bave) još bila zakonska kategorija, ono je u vrijeme Duišinovog »Glasnika« već ukinuto i samo je svojevrsni dio narodne baštine odnosno nasljedstva. U vrijeme izdavanja »Vitezovića« radi se još uvijek o periodu žive heraldike u svojem punom smislu, dok se »Glasnik« izdaje u doba kada je heraldika preživljavala vrlo skromno (u smislu izrade i dodjele novih grbova) samo kao državna i sasvim rijetko municipalna heraldika. Ipak, konceptijski, oba su časopisa imala vrlo sličnu strukturu, s nekim stalnim rubrikama. Na kraju, lako se je složiti s Galovićevom ocjenom da ni jedan od njih nije imao šanse za opstanak kao komercijalni mjesečnik i da je već iznenađujuće i da su oba opstala po dva godišta.

In the latest number of the *Arhivski vjesnik* **Tomislav Galović** issued a paper [1] which he finally uncovers to the professional public the "secret" of two heraldic journals. These journals have a status of legends for a long time among the Croatian heraldists and enthusiasts interested for the coats of arms. Many have heard for »Vitezović« [2] and »Heraldički glasnik« [3], some had chance to see a few numbers, but for the most part we are all unaware what may be found in them. An odd issue of each may be found in libraries of the relevant museums and institutes, but the complete collection may be found only in the National and University Library, in its protected depot. Since both journals were edited by the leading heraldists of their period, **Emilij Laszowski** and **Viktor Duišin**, it is no wonder that those mostly unknown texts gained a veil of mystery and the status of almost cabalistic occultness among heraldists.

That there is nothing mystique in them and that they contain, although interesting and certainly valuable articles of the Croatian heraldic (but also genealogic, biographic etc.) heritage, still relatively "trivial" and in no way crucial works, Galović shows in his detailed review of their contents and with his critical overview of the both journals. Thus Galović recounts in details the circumstances of emergence, editing, distribution and reception of the journals, he describes the financial and other problems both editors run into. Their experience could be valuable to us to evade similar traps for our »Grb i zastava«, that after all is mentioned by Galović with aspiration to become a kind of successor of the two, hopefully with better fate.

Laszowski started »Vitezović« subtitled »Genealogy, biography, heraldry and sphragistics monthly« in 1903, and Duišin started »Journal of Heraldry : armorial study, genealogy, biography and sigillography«, also planned to be a monthly journal, in 1937. Both journals managed to live for barely two years, although with less than planned 12 issues annually. Both journals were conceived to be financed by subscription solely, only in small part from advertisements, but gaining of the customers was not simple. Due to the financing problems, the booklets were mostly printed on a very low quality wood-pulp paper, certainly contributing to why there are so few copies preserved today. The other problem both editors had to face was shortage of authors who would be able to provide enough materials to fill the booklets with quality and regularity. It seems that in Croatia simply there were not enough experts in these areas of study who could "produce" the articles. Therefore a great many articles in both »Vitezović« and »Glasnik« were prepared by the editors themselves.

So »Vitezović« appeared in the total of 11 booklets with 16 pages each and two double-issues on 24 pages each, while »Glasnik« has 4 booklets of 16 pages each, two double-issues of 32 and 24 pages, a special issue of 4 pages and a quadruple-issue of 40 pages. In total we may thus speak of 21 booklets with 388 pages together. They were issued in two very different social circumstances. While the first was issued while the nobility (and it is indeed the nobility heraldry that both primarily pursue) was still a legal category, in the time of Duišin's »Glasnik« it was already abrogated and was a kind of national heritage. In the »Vitezović« period we may still talk about the living heraldry in the full sense, while the »Glasnik« was published in times when heraldry lowly survives (in the sense of awarding the new arms) only as the state heraldry and on a few rare occasions as municipal heraldry. However, the concepts of both journals are very similarly structured, with some permanent columns. Finally, it is easy to agree with Galović's assessment that neither had any real chance to survive as commercial monthly and that it is already surprising that they each survived for two

S jednom Galovićevom konstatacijom možda vrijedi polemizirati, zapravo više izvesti na čistac nešto što bi se površnim iščitavanjem moglo prebrzo krivo zaključiti. U zaključnom poglavlju kaže se da „nakon ugasnuća ovih časopisa ... nije postojala središnja publikacija na stručnoj i znanstvenoj razini...” pa su onda heraldički radovi tiskani u raznovrsnim časopisima i novinama. Iako zapravo to nije izriječno napisano, ostaje sugeriran dojam da su ovi časopisi trebali biti neka vrsta znanstvenog časopisa. Treba istaknuti da ni »Vitezović« ni »Glasnik« nisu ni znanstveni ni stručni časopis kako ih danas zamišljamo u akademskoj zajednici, niti po volumenu članaka, ni po procesu recenzije i drugih zahtjeva kojima stručno-znanstveni časopisi moraju udovoljiti. I u vrijeme izlaženja ovih dvaju časopisa znanstveni članci iz područja koja su pokrivali, objavljeni su u primjerenim znanstvenim časopisima kao što se i danas u njima objavljuju, poput *Arhivskog vjesnika* Hrvatskog državnog arhiva, *Časopisa za hrvatsku povijest* i *Povijesnih priloga* Hrvatskog instituta za povijest, *Historijskog zbornika* Društva za povijesnicu Hrvatske ili onih koji se bave lokalnim temama kao što su *Senjski* i *Osječki zbornik*, da spomenemo samo neke. Još i danas je točno da ne postoji središnja znanstvena publikacija za heraldiku i srodna područja, no u Hrvatskoj postoji sasvim dovoljno časopisa koji su spremni takve radove objavljivati, a akademski su sasvim adekvatni. Usporedivši bogatu bibliografiju koju Galović i Filipović donose u svojem Pregledu [4] to postaje jasno, kao što je po mojem mišljenju i jasno da je za jedan specijalizirani heraldički znanstveni časopis u Hrvatskoj možda još uvijek prerano – iz jednostavnog razloga što ne bi imao dovoljno materijala za redovito, pa čak i samo godišnje izlaženje. Ne zato što materijala u našoj baštini ne bi bilo, nego zato što još uvijek nema dovoljno istraživača koji bi se time redovito bavili ili drugim riječima heraldička produkcija još nije dovoljna za popunjavanje takvog časopisa. S optimizmom gledamo na vrijeme kada će se to pokazati drugačijim.

Svim našim čitateljima usrdno preporučamo da detaljno prouče Galovićev rad koji će se uskoro naći i u elektronskom obliku na <http://hrcak.srce.hr/arhivski-vjesnik>.

Naš »Grb i zastava« može izvesti pouku iz svoja dva duhovna prethodnika. Očito smo primjereno izabrali umjereniju frekvenciju polugodišnjeg izlaženja umjesto preambiciozne mjesečne. Paralelnim tekstovima na hrvatskom i engleskom osigurali smo širu publiku, ne samo što time, vjerujemo, na primjereni način promoviramo hrvatsku heraldičku i veksilološku baštinu, već i što smo potencijalno otvoreni i inozemnim autorima za teme koje su našim čitateljima zanimljive. Bez sumnje u današnje vrijeme u Hrvatskoj postoji veći broj naših potencijalnih autora, iako i dalje skroman, svakako značajno veći nego početkom i sredinom XX. stoljeća. Ne i manje važno, moramo biti zahvalni subvencioniranju časopisa od strane zagrebačkog Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport, koje je od presudne važnosti, jer kao i naši prethodnici ni mi se ne bismo mogli ni u kojem slučaju financirati isključivo od pretplatnika. S malim ponosom ističemo da mi, evo ovim brojem ulazimo u četvrtu godinu izlaženja, čime se na neki način izjednačavamo s »Vitezovićem« i »Glasnikom« zajedno, iako za sada ipak nemamo toliki volumen. No, iz njihovog iskustva pouke su nam sasvim jasne. Iste Scile i Haribde nisu upće tako daleko od voda u kojima i mi brodimo. Da parafraziramo njemačku poslovicu – iako je časopis pokrenuti, teško ga je izdavati. Kako je Galović lijepo pokazao Laszowski i Duišin u tome su uspjeli i duže nego se to realno moglo očekivati.

Izvori/Sources:

[1] Galović, T., *Hrvatska heraldička periodika: Vitezović i Glasnik heraldike*, Arhivski vjesnik, god. 52(2009), str. 81-127

[2] Laszowski, E., ur. *Vitezović : mjesečnik za genealogiju, biografiju, heraldiku i sfragistiku*, God. 1, br. 1 (srpanj 1903) – god. 2, br. 2/3 (srpanj 1905), NSK signatura 90.454

[3] Duišin, V. *Glasnik Heraldike : grboslovlja, rodoslovlja, životopisa i pečatoslovlja*, 1(1937)-2(1938), NSK signatura 88.280

[4] Galović, T., Filipović, E. O., *Prilog bibliografiji radova o heraldici (s posebnim osvrtom na Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu)*, Arhivski vjesnik, god. 51 (2008), str. 161-226

years.

With one Galović's statement it may be worthy to controvert, or rather clear the things something that a casual reader might too quickly misconclude. In the final chapter of the paper he states that "after the discontinuation of these journals ... there was no central publication on the expert and scholar level..." so that the heraldic articles were published in various journals and newspapers. Although this was not directly stated, it leaves the suggestion that the two journals have been some kind of scientific journals. It should be highlighted that neither »Vitezović« nor »Glasnik« were scientific journals as we use the term today in academic community – neither by the volume of papers, nor by the review process nor any other requirements that academic journals are required to have.

Even in the period when these two journals were active, scholarly papers from the academic areas that they covered were at the same time issued in suitable academic journals, just as they are published today, like *Arhivski vjesnik* of the Croatian State Archives, the *Journal for Croatian History and Historical Journal of the Croatian History Institute*, the *Historical Proceedings of the Croatian History Society* or such covering local topics like the *Senj* and the *Osijek Almanac*, to mention but a few. It is still correct that there is no central scholar journal for heraldry and akin studies, there are still enough journals in Croatia that are ready to publish such papers and which are academically quite appropriate. That becomes quite clear when we compare the ample bibliography that Galović and Filipović list in their Review [4], as much as in my opinion it is quite clear that it is still possibly too early for a single specialized heraldic scholarly journal – though a simple reason that it would still lack enough materials for regular, even only annual publishing. That is not because there would not be materials in our heritage, but because we still do not have enough researchers who would cover those topics regularly, or in the other words, our heraldic production is still not voluminous enough to fill up such journal. We are looking forward with optimism to the time when this shall be different.

We would recommend to all our readers to study in depth the Galović's paper, that shall be available soon also at <http://hrcak.srce.hr/arhivski-vjesnik>.

Our »Grb i zastava« can learn some lessons from its two spiritual predecessors. Obviously, we have made a suitable decision for more moderate issuing frequency instead of the overambitious monthly timing. With parallel texts in Croatian and English we have insured a wider audience. By that not that we only promote Croatian heraldic and vexillologic heritage, as we believe, but we are potentially open to the foreign authors for topics of interest to our readers. No doubt that today in Croatia we have a larger (although still modest) number of potential authors, certainly more than in the early and mid-20th century. Not less important, we should be grateful to the Zagreb City Office for Education, Culture and Sports for their subventions for the journal publication, because, like our predecessors, we would not be able to finance it by subscriptions only. With a small pride we may say that with this issue we are entering into our fourth year, that in a way equalizes us with the »Vitezović« and »Glasnik« combined, although still we do not have that volume. The lessons from their experiences are clear to us. All the same Scyllas and Charybdaes are not at all far from the waters we navigate. To paraphrase a German proverb – it is easy to launch a journal; it is difficult to maintain issuing it. As Galović has shown clearly, Laszowski and Duišin managed to do that even longer than it could have been really expected.

Der Wappen-Löwe njemačko heraldičko udruženje

Der Wappen-Löwe je osnovao 1980. poznati njemački heraldičar **Claus D. Bleisteiner**. Društvo se sastoji od pedesetak članova i djeluje na volonterskom temelju. To neprofitno udruženje promiče heraldiku i njoj srodne discipline.

Registar grbova

Udruženje nudi javnosti konzultacijske usluge za usvajanje novog ili ponovno usvajanje tradicionalnog grba, kako obiteljskih tako i društvenih simbola. Za tu svrhu udruga pronalazi renomiranog heraldičara koji dizajnira novi grb ili izrađuje reprezentativan prikaz starog grba. Vjerojatno najznačajnija aktivnost udruženja je njezin registar grbova, koji se objavljuje u grbovniku »Der Wappen-Löwe – Jahrbuch«. U rujnu 2009. izašao je iz tiska 16 svezak tog godišnjaka. Temeljem registracije, može se izraditi isprava o usvajanju grba, a bilježi se i motivacija za usvajanje pojedinih grbovnih elemenata. Registracija služi i kao značajan doprinos osiguravanju zaštite grba, koji je u njemačkom zakonu izjednačen s pravom na prezime (čl. 12. njemačkog građanskog zakona/BGB). Registrirani grbovni znak je stoga sačuvan u sadržaju i dizajnu kroz generacije. Registrirani grbovi prikazuju se i na pečatom ovjerenoj grbovnici.

Do sada je od 1980. registrirano više od 1400 grbova, za njih su izdane grbovnice i objavljeni su u Godišnjaku u boji ili crno-bijelom prikazu. Godišnjak se tiska u nakladi od 400 primjeraka i polaže se u zbirke uglednih knjižnica, arhiva i društava kako u Njemačkoj tako i u inozemstvu. Udruženje je registriralo grbove nekih uglednih nositelja, npr. u 2007/08. **Wappen-Löwe** je kreirao i registrirao grbove dva poznata pokrovitelja, a objavljeni su u 16. Godišnjaku: Dr. **Reinharda Marxa**, nadbiskupa minhensko-frajzinškog i **Reinharda Pappenbergera**, pomoćnog biskupa regensburškog.

Što je potrebno razmotriti prilikom usvajanja obiteljskog grba?

U Njemačkoj je usvajanje grba određene obitelji jednostran i slobodan čin obitelji odnosno njezinog člana bez ikakve javne intervencije. Po zakonu nije potrebna nikakva službena potvrda ili registracija, a nije ni moguća čak i ako se želi. Stoga neka heraldička udruženja nude uslugu registracije po privatnom pravu, kao što to radi i **Wappen-Löwe**. Time se dokumentira usvajanje grbovnih oznaka da bi se spriječilo da netko drugi „ukrade“ grb. Svaki novi grb mora se razlikovati od onih koji već postoje. Udruženje, koristeći svoju značajnu knjižnicu, temeljito uspoređuje predloženu skicu s postojećim grbovima objavljenim u heraldičkoj literaturi. Možda i nije potrebno posebno napominjati, svaki novi grb mora zadovoljavati naslijeđene heraldičke zakone i udruženje detaljno provjerava da li ih se prijedlog pridržava.

Iako registracija grba u registru udruženja, jednako kao što je slučaj i s nekoliko drugih sličnih organizacija u Europi, ne daje nikakve privilegije nositelju osim što je grb dokumentiran u heraldički uglednom registru, ovakvu

Der Wappen-Löwe a German heraldic association

Der Wappen-Löwe was founded in 1980 by the famous German heraldist **Claus D. Bleisteiner**. The society comprises around 50 members and is operated on a voluntary basis. It is a non-commercial, incorporated society to advance heraldry and related sciences.

The Wappen-Löwe armorial registry

The society offers to the public consult services during the adoption of a new or the re-adoption of a traditional coat of arms, whether for family or society symbols. For the purpose, the society recruits a renowned heraldist to design a new arms or to create a representative depiction of an old one. Maybe the most important activity of the society is the register of the coat of arms, published in the roll of arms as »Der Wappen-Löwe – Jahrbuch«. Recently, the volume 16 was published in September 2009. Based on the registration a proof of adoption of the armorial bearings may be provided while the motivation to adopt the respective devices is documented. The registration also serves as substantial contribution to assure the protection of the arms, in German law analogue to the right to one's family name (§12 in the German Civil Code/BGB). The registered armorial bearings thereby will be conserved in content and design over generations. The registered arms are also issued in a sealed document of the arms (armorial letter).

Already more than 1400 coats of arms have been registered since 1980, with armorial letters issued and published in the Jahrbuch in colours or in black and white. The Jahrbuch is printed in a run of 400 copies and is deposited at notable libraries, archives, and societies either in Germany or abroad. The society registered arms of some of the more prominent bearers, e.g. in 2007/08 the coats of arms of two famous sponsors were created and registered by the Wappen-Löwe, documented in the 16th Jahrbuch: Dr. **Reinhard Marx**, archbishop of München and Freising, and **Reinhard Pappenberger**, auxiliary bishop in Regensburg.

What must be considered at the adoption of family arms?

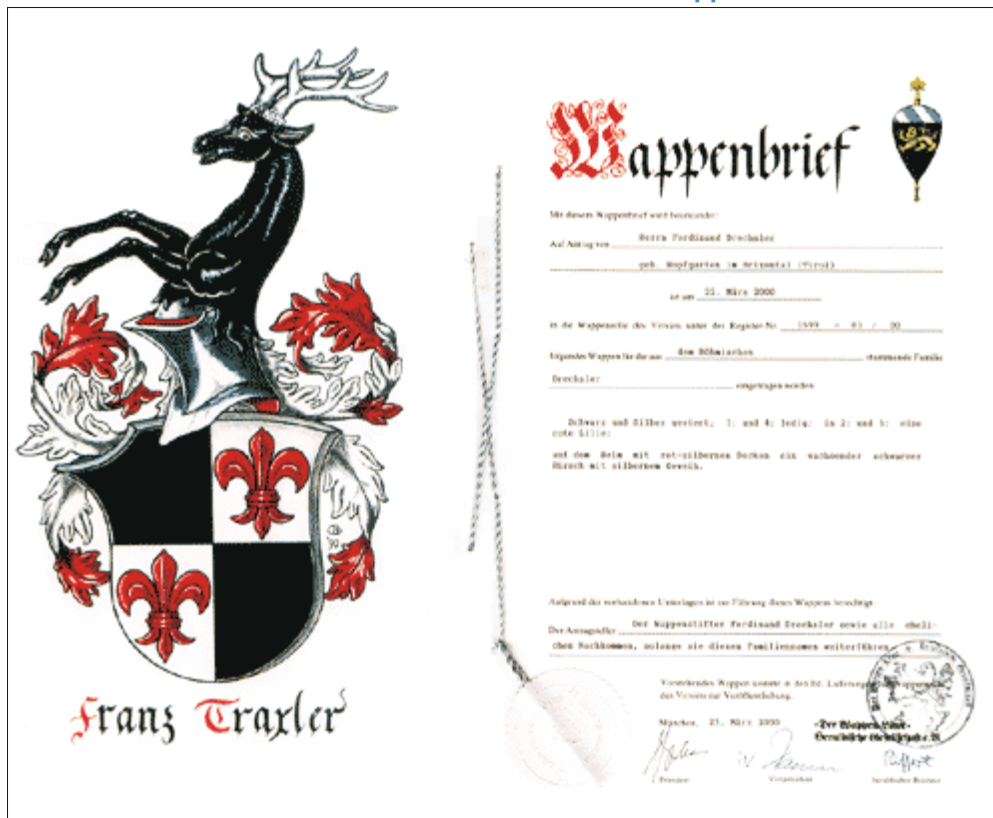
In Germany the adoption of a coat of arms for a specific family is a unilateral and free act of a family or family member without any public intervention. No public affirmation or registration is necessary or

Office of "Der Wappen-Löwe"
Haselnussweg 4
82256 FÜRSTENFELDBRUCK
GERMANY
Phone: +49 8141 223765
Fax: +49 8141 223764
E-mail: praesident@wappen-loewe.de
Internet: www.wappen-loewe.de

Gore: Primjer grbovnice kakvu izdaje Wappen-Löwe. Desno: Grb biskupa minhensko-frajzinškog, Dr. Reinharda Marxa, 2008. Desno dolje: Grb Friedricha Unkela i njegovi nasljednika, 2008. Top: An armorial petent issued by Wappen-Löwe. Right: The coat of arms of Dr. Reichard Marx, the bishop of München and Freising, 2008. Bottom right: The coat of arms of Friedrich Unkel and his descendants, 2008.

registraciju danas izabiru mnogi koji imaju želju imati svoj grb. Slijedeći stare heraldičke principe (koje spominje već i **Sassoferatto** u XV. stoljeću! kao i drugi heraldički autoriteti) da svaki slobodan građanin ima pravo usvojiti i isticati grbovne oznake, bez obzira i bez uvjeta da ima ikakve plemićke titule ili kakve druge privilegije, udruženje omogućuje da provođenje tog prava svakome tko to želi bude primjereno dokumentirano i izvedeno u granicama heraldičke tradicije. Udruženje također pomaže i onima koji već imaju obiteljski grb da bi dobili heraldički ispravan i umjetnički ugodan prikaz svojeg naslijeđenog grba. Time se stari grb oživljava u suvremenoj i svježoj izvedbi primjerenoj potrebama i zahtjevima današnjice uz zadržavanje usklađenosti s heraldičkim pravilima. Na taj način naslijeđeni ili novi grb postaju osobni simboli identiteta koji se mogu koristiti čak i u današnjem svakodnevnom životu.

even possible if desired. That's the reason why some heraldic societies offer a registration under private law, as the Wappen-Löwe does. This documents the adoption of the armorial bearings to prevent a »theft« of the arms by others. Any new arms must differ from those already existing. The society, through its prominent heraldic library, compares meticulously the respective draft with existing arms published in the heraldic literature. Needless to say, any new arms must comply with the inherited heraldic laws, and the society also minutially check the draft for the adherence.

While the registration of the armorial bearings in the society's register, like it is with several other similar organizations in Europe, does not provide any privileges to the bearer other than being documented in a heraldically respectable register, such registrations is chosen to be performed by many people today who have the wish to bear arms. Following the ancient heraldic principles (mentioned already by **Sassoferatto** in 15th century! and other respectable heraldic authorities) that any free citizen has right to adopt and to bear an armorial bearing, not connected with him having any noble titles or any other privileges, the society enables that the executing of this right by whomever wish it, is properly documented and is done within the bounds of the heraldic tradition. The society also helps those who already have family arms to obtain heraldically correct and artistically pleasing depictions of their inherited arms. Thus an old arms may be revived in a modern and fresh depiction applicable to the needs and requirements of today and yet retaining the conformance to the heraldic rules. In this way an inherited or a new arms may become a personally symbol of identity applicable even in the modern everyday life.

Veksilološke bilješke: Croatian Encyclopaedia and Vexillology

U hrvatskoj leksikografiji, točnije rečeno u novoj *Hrvatskoj enciklopediji*, u svesku 11 /Tr–Ž/ (ur. **Slaven Ravlić**, izdavač Leksikografski zavod Miroslav Krleža u Zagrebu) objavljenom 2009. godine, po prvi je puta vlastitom natuknicom ili predmetnicom zastupljena pomoćna povijesna znanost vexilologija. Iako u prvotnom enciklopedijskom abecedariju nije bila uključena nastojanjem pak uredništva struke pomoćnih povijesnih znanosti u *Hrvatskoj enciklopediji*, vexilologija je dobila svoju, svakako, zasluženu i nužnu natuknicu, a uz koju ide i retkarina, tj. propisani broj redaka za njezino opisivanje. Međutim, potonje je bilo onoliko sukladno karakteru same edicije. Trebalo je tako u veličinom ograničenom prostoru definirati sam pojam i prikazati ga u osnovnim elementima, pokušavajući ujedno u što manje riječi izreći što više podataka o obrađivanom pojmu. Dok je prvo manje-više bilo jednostavno učiniti problem je tek slijedio jer je trebalo iz dosta brojne i raznovrsne (znanstvene i publicističke) inozemne literature izvući najosnovnije i spomenuti samo najbitnije. Drugim riječima, kada se ona javlja kao pomoćna znanost povijesti i drugih društveno-humanističkih područja, što joj to daje znanstvenu zasebnost, koja je njezina terminologija, glavna istraživači i njihova djela odnosno udruženja i ustanove (od amaterskih preko stručnih do znanstvenih itd.). U sklopu toga prikazati razvoj i oblike zastava kao glavnog predmeta istraživanja i teoretiziranja. Naglasaka je trebalo podjednako staviti i na hrvatski udjel i posebnosti u svemu tome (autore i djela) jer se ipak radi o nacionalnoj enciklopediji.

Zašto pak do sada, izuzev natuknice zastava, nije bilo u našim leksikografskim izdanjima natuknice o vexilologiji možda najbolje ilustrira činjenica da se ona tek u samostalnoj i suverenoj Hrvatskoj počela proučavati i vrednovati, i to na više razina – od amatera i publicista preko kulturnih institucija do sveučilišnih ustanova – iako je i prije toga, valja to istaći, bilo vrijednih pojedinaca koji su se posvetili tome poslu.

Skrenimo pažnju da je u ovom trenutku, u pogledu enciklopedijske natuknice vexilologija u *Hrvatskoj enciklopediji*, učinjeno koliko je to realno bilo moguće, a da se pritom poštuju zadani parametri i pravila koja nalaže leksikografska struka. Stoga ovdje donosimo izvorni tekst natuknice, a koji je zbog ograničenog prostora u *Hrvatskoj enciklopediji* objavljen u skraćenom obliku. Tko bude usporedio jedan i drugi tekst jasno će uvidjeti što je zbog navedenog moralo biti pokraćeno ili izostavljeno. No, unatoč tomu bitno je da se vexilologija našla na stranicama i u recima naše najznačajnije enciklopedijske edicije jer je to tek jedan od preduvjeta da se u idućim izdanjima njezin opseg poveća i da ona kao takva – sukladno svome razvojnomu putu – dobije na značenju.

vexilologija (od lat. *vexillum*, zastava, barjak + -logija) ili **zastavoslovlje**, novija je pomoćna povijesna znanost koja proučava nastanak i uporabu zastava tijekom povijesti, te njihovu suvremenu izradu čime ulazi u područje primijenjene umjetnosti (veksilografija), estetike i dizajna. U početku se smatrala dijelom heraldike, ali podjednako i semiotike, sociologije, politologije, psihologije itd., odnosno pomoćnom granom društvenih znanosti. Termin v. po prvi put je uporabio 1957. američki znanstvenik Whitney Smith, osnivač i dugogodišnji ravnatelj *Centra za proučavanje zastava* sa sjedištem u Winchesteru (SAD), te autor brojnih v. djela (npr. *Flags and arms across the world – Zastave i grbovi svijeta*, hrv. izd. 1982.).

Veksiloidi (zastavoliki simboli) i zastave javljaju se još u antičko doba pod nazivima *veksila*, *flamula* i *labara*. U srednjem vijeku zastave koriste svjetovne i crkvene institucije, posebno *gonfanon*, *oriflamme* i tzv. pravu zastavu – *baner* (njem. *Banner*, tal.

In the Croatian lexicography or more precisely in the new Croatian Encyclopaedia, in the vol. 11 /Tr–Ž/ (ed. **Slaven Ravlić**, publisher Miroslav Krleža Lexicographical Institute, Zagreb) issued in 2009, the auxiliary history science of vexillology is for the first time presented under its own headword or lemma. Although it was not included in the initial encyclopaedic vocabulary, by the endeavours of the topic editorial board of auxiliary history sciences of the Croatian Encyclopaedia, vexillology received its, certainly, deserved and required headword, with assigned rows quota, i.e. the prescribed number of rows for the definition. However, the latter was limited to the character of the publication. So it was necessary to define the term and show its basic elements in restricted space, attempting in as fewer words to contain as much data on the topic at hand. While the first was more or less simple, the problem was following since it was necessary to extract the most basic and to mention the most essential of the indeed numerous and diverse (scholar and publicist) foreign literature. In other words, when vexillology is part of auxiliary sciences of history and when part of other social and humanistic scholarly studies, providing its scientific individuality, what is its terminology, who are the main researchers and what are their works, what associations and institutions there are (from those amateur though professional to scientific etc.) Among this, it was to show development and shapes of flags as the main items of its research and its theories. It needed to have balanced content of its Croatian share and peculiarities in this (authors and works), since it is after all a national encyclopaedia.

The question why there was no headword vexillology, although there was one for flag, in our lexicographic publications so far is maybe best answered with fact that vexillology started to be researched and valued only in the independent and sovereign Croatia, and in several layers – from amateurs and publicists though cultural societies to university institutions – although it should be mentioned that there were noteworthy individuals who dealt with it even before.

We would like to highlight that in this moment, regarding the encyclopaedic headword vexillology in the Croatian Encyclopaedia, it was done as much as it was really possible, while respecting the given parameters and rules of the lexicographic profession. For this reason we provide here the original text as prepared, that was due to the limited space of the Croatian Encyclopaedia, published there in concise form. Whoever shall compare the two texts shall clearly see what had to be abbreviated and omitted. However, the most important is that the headword vexillology found its place on the pages and rows of our most important encyclopaedic publication, since that is a prerequisite that in the subsequent editions it may be enlarged and that it – pursuant its development – gains importance.

Vexillology (from Lat. *vexillum*, flag banner + -logy) or the study of flags is a relatively new auxiliary science of history studying the emergence and use of flags though the history, and their contemporary manufacture with which it enters into the area of applied art (vexilligraphy), aesthetics and design. Initially it was considered a part of heraldry, but also equally a part of semiotics, sociology, political sciences, phycology etc., i.e. an auxiliary branch of the social sciences. The term v. was first used in 1957 by the American scientist Whitney Smith, the founder and a long-term director of the *Flag Research Centre* situated in Winchester (USA) and author of numerous v. works (e.g. *Flags and arms across the world – Zastave i grbovi svijeta*, Cro. ed. 1982.).

The vexilloids (flag-like symbols) and flags appear already in antiquity under the names *vexilla*, *flamula* and *labarum*. In the Middle Ages flags are used by secular and ecclesiastic institutions, especially *gonfanon*, *oriflamme* and so called actual flag – *banner* (Germ. *Banner*,

bandiera), hrv. *banderij*. U novom vijeku zastave se rabe u vrlo širokom rasponu, od država i vojnih jedinica do plemićkih porodica i cehova, što rezultira formiranjem različitih vrsta zastava i zastavica (*standarta*, *guidon*, *penon*, *kornet* i dr.). Nacionalne zastave u Europi nastaju sredinom 19. stoljeća, u vrijeme velike revolucije 1848. godine. U suvremenom razdoblju zastave doživljavaju procvat i bivaju, uz grb, glavno obilježje svake pojedine države, pokrajine, grada, različitih institucija, udruga itd.

Zastave se konvencionalno dijele na državne, civilne, ratne i pomorske, a ustanovljene su i posebne oznake koje se koriste prilikom njihova opisa. Osnovni dijelovi zastave su zastavni list ili zastavno polje, te koplje i zastavna vrpca (ne nužno). Zastave mogu biti jednoboje, te dvoboje i višeboje podijeljene vodoravno ili okomito. Na zastavama može, ali i ne mora biti grb.

Za svaku je pojedinu zastavu bitno nekoliko načela: jednostavnost, suvislost u pogledu onoga što zastava treba predstavljati, umjerenost u bojama, izbjegavanje natpisa i drugih složenih oblika na zastavi, zasebnost ili srodnost zastave s obzirom na njezinu svrhu i poruku.

Budući da zastave prije svega imaju ulogu društvene komunikacije njihova je uporaba raznorodna. Koriste se na kopnu i moru, potom privatno, javno i u ratne svrhe, odnosno u ceremonijalne, protokolarnе i športske svrhe, u pomorskom prometu, te u slučaju različitih opasnosti itd. Njima se može iskazati čast, sramota, upozorenje, poticaj, prijetnja, obećanje, pohvala i osuda.

Od 1967. djeluje, a službeno je registrirana 1969., *Međunarodna federacija veksiloloških udruga* (*Fédération internationale des associations vexillologiques*) koja za cilj ima "stvaranje i razvoj korpusa znanja o zastavama svih vrsta, njihovih formi i funkcija, te znanstvenih teorija i principa utemeljenih na tom znanju", a redovno se svake dvije godine održavaju svjetski kongresi veksilologa. U Hrvatskoj od 2006. djeluje *Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo* koje objavljuje glasnik *Grb i zastava* (ur. Ž. Heimer). Od hrv. istraživača v. su se bavili Josip Luetić ("O državnoj zastavi Dubrovačke Republike", *Pomorski zbornik* 5/1967) i Bartol Zmajčić (u knjizi *Heraldika, sfragistika, genealogija, veksikologija. Rječnik heraldičkog nazivlja*, 1996.), a od suvremenih autora posebno Jelena Borošak Marijanović (*Zastave kroz stoljeća – zbirka zastava i zastavnih vrpca Hrvatskoga povijesnog muzeja*, 1996.), Pero Čimbur (*Zastave – Flags*, 1997.), Mladen Klemenčić i Vesna Kušar (*Zastave i grbovi*, 2006.), te Željko Heimer (*Grb i zastava Republike Hrvatske*, 2008).

Ital. *bandiera*), Cro. *banderij*. In the Modern Age the flags are used in a very wide span, from the state and military units to noble families and guilds, resulting in forming of different kinds of flags and flaglets (*standard*, *guidon*, *pennon*, *cornet* etc.). The national flags in Europe mostly emerge in mid-19th century, during the great revolution of 1848. In the contemporary period, the flags prosper and become, beside the coat of arms, the main symbol of each state, province, city, various institutions, associations etc.

The flags are conventionally divided into state, civil, war and maritime, while there are special symbols used for their description. The basic parts of a flag are the flag leaf or the flag field, the spear and the flag streamer (not always). The flags may be monocoloured, bicoloured and multicoloured, divided horizontally or vertically. The flag may, but need not to, contain a coat of arms.

For each flag some basic principles are important: simplicity, meaningfulness to what it should represent, moderation in colours, avoidance of inscriptions and other complex shapes, individuality or affinity of the flag considering its purpose and message.

Since the flags have primary the role of social communication, their use is diverse. They are used on land and on sea, privately, publicly and in war, in ceremonial, protocolar and sporting events, in maritime transport and to indicate various dangers etc. They may express honour, disgrace, warning, encouragement, threat, promise, commendation and conviction.

The *International Federation of Vexillologic Associations* (*Fédération internationale des associations vexillologiques*) is active since 1967, formally registered in 1969. Its goal is "creating and developing of a corps of knowledge on flags of all kinds, their forms and functions, as well as scientific theories and principles based on that knowledge". The International Congresses of Vexillology are regularly held biannually. In Croatia since 2006 acts the *Croatian Heraldic and Vexillologic Association* publishing journal *Grb i zastava* (ed. Ž. Heimer).

Among the Croatian researches v. was pursued by Josip Luetić ("O državnoj zastavi Dubrovačke Republike", *Pomorski zbornik* 5/1967) and Bartol Zmajčić (in his book *Heraldika, sfragistika, genealogija, veksikologija. Rječnik heraldičkog nazivlja*, 1996.), and among the contemporary authors especially Jelena Borošak Marijanović (*Zastave kroz stoljeća – zbirka zastava i zastavnih vrpca Hrvatskoga povijesnog muzeja*, 1996.), Pero Čimbur (*Zastave – Flags*, 1997.), Mladen Klemenčić and Vesna Kušar (*Zastave i grbovi*, 2006.), and Željko Heimer (*Grb i zastava Republike Hrvatske*, 2008).

(Translators note: the text is obviously prepared in Croatian only and this translation here is provided for the convenience of our English readers.)

Edukativno-zabavni strip

www.khevron.com

Educational-entertaining cartoon

Tri kamena reljefna grba na tvrđavi Nehaj u Senju

Three stone relief coats of arms on the Nehaj fort in Senj

Tvrđavu **Nehaj** u gradu **Senju** dao je sagraditi senjski kapetan i general austrijske vojske **Ivan Lenković**, a građena je od 1553. do 1558. godine. Kao izuzetno važan fortifikacijski objekat u ovom dijelu Jadrana, sazidana je od razgrađenog materijala srušenih sakralnih objekata izvan zidina Senja. Ima kockasti oblik, a orijentirana je prema stranama svijeta. Visoka je 18, a široka 23 metra. U nju se ulazilo stepenicama preko drvenog mosta kroz uska dvostruka vrata.

Zidovi su debeli između 2 i 3,30 m, prema vrhu se sužuju, a završavaju s kruništem na kojemu je pet ugaonih kula. U zidovima se nalazi oko stotinu puškarica i jedanaest topovskih otvora. S vrha tvrđave pruža se lijepi pogled na otoke Rab, Goli, Prvić, Cres i Krk te planine Gorskog kotara, Učku i Velebit.

Ivan Lenković je naredio da se poruše svi sakralni i drugi građevni objekti izvan gradskih zidina, kako Turcima Osmanlijama ne bi poslužili da se u njima utvrde. Izgradnjom tvrđave učvršćena je obrana grada Senja i s kopna i mora, a unutar tvrđave bila je smještena stalna uskočka vojna posada. Zahvaljujući uskocima i njihovoj hrabroj borbi grad Senj je ostao nepokoren grad, a uskoci postaju simbolom obrane ovih hrvatskih prostora od različitih neprijatelja.

U prizemlju tvrđave u samom njezinom središtu nalazi se malo dvorište s cisternom i grlom na njoj, a iznad cisterne na zidu se nalaze uzidana tri kamena reljefna grba. Lijevi grb je grb kapetana Ivana Lenkovića, u sredini je grb gradačkog (austrijskog) nadvojvode **Habsburga**, a desni je grb nasljednika Ivana Lenkovića, kapetana **Herbarta VIII. Auersperga Turjaškog**.

Svi grbovi su znalački i kvalitetno reljefno isklesani iz bijelog vapnenca, a zasigurno ih je klesala ruka nekog od domaćih klesara XVI. stoljeća jer je Senj u to vrijeme bio važno klesarsko središte na ovome dijelu jadranske obale.

Danas su u tvrđavi Nehaj postavljene za razgledavanje zbirke „Senjski uskoci i Senjska primorska kapetanija“, te izložbe „Senjske crkve kroz povijest“ i „Gradski i plemićki grbovi Senja“. Dio postava ove posljednje su i nekoliko kamenih grbova nekih senjskih plemenitaških obitelji, koji su se nekada nalazili na pročeljima njihovih obiteljskih kuća i na grlima cisterni iz dvorišta tih kuća

GRB SENJSKOG KAPETANA IVANA LENKOVIĆA, plemića i vrhovnog kapetana Hrvatske i Slavonske krajine.

U polukružnom vodoravno postavljenom štitu isklesan je zmaj. Iznad štita reljefna turnirska kaciga, ukrašena lisnatim plaštem, a iz kacige izrasta isti zmaj kao u polju štita. Na turnirskoj kacigi oko vrata nalazi se obješen lanac s križem.

U gornjem dijelu kamene ploče na kojoj je isklesan grb nalaze se incijali **HL** (*Hans Lenkovich*), a u donjem dijelu je isklesana godina 1558., tj. godina gradnje tvrđave Nehaj.

Ovaj grb je tipične renesansne izvedbe s ukrasima lišća i s heraldičkim štitom u obliku konjske glave (*testa di cavallo*) koji je postavljen gotovo vodoravno. Naravni lik zmaja nalazi se i u

The **Nehaj** fort in the city of **Senj** was built by the Senj Captain and the General of Austrian Army **Ivan Lenković**, and it was erected between 1553 and 1558. As an extremely important fortification object in this part of Adriatic coast, it was built with materials used from that purpose demolished sacral objects outside the walls of Senj. It is cube shaped, oriented towards the main compass points. It is 18 m high and 23 m wide. The entrance was fashioned over a wooden bridge though a narrow double winged doors. The walls are between 2 and 3.30 m thick, narrowing somewhat towards the top,

where they form embattlements with five corner turrets. There are about one hundred rifle loop holes and 11 openings for cannons. A beautiful view may be seen from the top towards the islands of Rab, Goli, Prvić, Cres and Krk and the mountains of Gorski kotar, Učka and Velebit.

Ivan Lenković ordered the demolition of all sacral and other masoned objects outside the city walls, so that they could not be used by the Ottoman Turks as fortifications. With the building of the fort a firm defence of Senj was established both from the land and from the sea. The fort was manned by permanent troops of Uskoks. Thanks to the Uskoks and their fortitude, the city of Senj remained unconquered, and the Uskoks became symbols of defence of these Croatian regions from various foes.

On the ground floor in the very centre of the fort is a small courtyard with a tank and fountain above it. High above the fountain on the walls are set three stone carved relief coats of arms. The left one is that of Captain Lenković, in the middle is the coat of arms of **Habsburg**, the Archduke of Graz (i.e. Austria), and the right one is that of Captain **Herbart VIII Auersperg – Turjaški**.

All three arms are carved professionally and in high quality from white limestone, and this was certainly done by some local mason of 16th century, since Senj was at the time important stone-masonry centre in this part of Adriatic.

In the Nehaj fort is now used as museum, with the collection "The Uskoks of Senj and the Senj Littoral Captaincy" and "The Exhibitions "The Churches of the Senj through History" and "The Municipal and Noble Coats of Arms of Senj". As part of the latter, several stone carved arms of the Senj nobility, that once adorned their houses and fountains, are now set up here as well.

THE COAT OF ARMS OF THE CAPTAIN IVAN LENKOVIĆ, nobleman and the Captain-in-Chief of the Croatian and Slavonian Military Border.

In a semicircular slanted shield a dragon. A touring helmet above, adorned with leafy mantle, and as a crest the same dragon as in the shield. The helmet bears around the neck a chain with a cross.

Above the coat of arms are initials **HL** (Hans Lenković), and below the year 1558, i.e. the year of fort building.

This coat of arms is of typical Renaissance design with leafy ornamentations and horsehead shaped shield (*testa di*

povijesnom grbu grada Senja.

Lenkovići pripadaju nižem hrvatskom plemstvu podrijetlom iz Like, odakle se jedna grana obitelji bježeći pred Turcima naselila početkom XVI. stoljeća u Kranjsku i stekla posjede između rijeka Save i Krke. Od te grane potječe i najpoznatiji član ove obitelji Ivan Lenković za koga ne znamo kada je rođen. Bio je vlasnik Otočca, Mehova, Črnomlja i Podbrežja, a po tom posjedu je nosio plemićki pridjevak „od Podbrežja“. Imao je titulu austrijskog baruna i viteza, a sva odličja i naslove dobio je za zasluge u borbama s Turcima. U vrijeme vladavine kralja Ferdinanda I. obnašao je visoke vojne dužnosti pa je bio potkapetan i kapetan Bihaća (1529. - 1537.), a od 1538. bio je senjski kapetan u dva navrata. Od godine 1547. do 1556. bio je general Hrvatske i Slavonske Vojne krajine. Zbog bolesti se 1567. povukao na svoj posjed Otočac na Krki, gdje je 1569. umro. Pokopan je u Franjevačkom samostanu u Novom Mestu.

GRB AUSTRIJSKOG NADVOJVODE, kralja Hrvatske i Češke.

U polukružnom štitu isklesana su u srcu štita dva manja štita (štitica) s četiri vodoravne grede (grb Ugarske) i jednoglavi orao raširenih krila, kao simbol austrijskih i njemačkih careva. Iznad štita isklesana je kraljevska kruna, a štit je sa svih strana ukrašen sa po jednom vrpcom.

Naime, godine 1527. na državnom saboru u Cetingradu priznalo se prijestolje Kraljevine Hrvatske austrijskoj vladarskoj kući Habsburg, a za hrvatskog kralja je izabran austrijski (gradački) nadvojvoda Ferdinand I.

Senjani su zbog opasnosti od provala Turaka Osmanlija zatražili pomoć od kralja Ferdinanda I. pa su podigli mnogobrojne utvrde i obrambene zidove kako bi branili grad. Kralj Ferdinand I. je bio tadašnji gospodar Senja kojemu su se Senjani odužili klesanjem i postavljanjem njegova grba na tvrđavi Nehaj.

Habsburška podrijetla nazvana prema gradu Habetsburgu u švicarskom kantonu Aargau. Habsburgovci su postali austrijske vojvode u XIII. stoljeću te su preuzeli grbove Babenbergovaca, nekadašnjih vojvoda Austrije.

U grbu je bio raskriljen crni orao u zlatnom štitu s aureolom oko glave te srebrna greda u crvenom štitu. Od cara Maksimilijana I. u uporabi je dvoglavi okrunjeni orao s aureolom, a u nakitu je carska kruna te od 1602. tzv. habsburška kruna. Od

titles for the merits in the combat with the Turks. During the time of King Ferdinand I he held high military offices, so he was the Subcaptain and the Captain of Bihać (1529-1537) and since 1538 the Captain of Senj in two periods. Since 1547 till 1556 he was the General of the Croatian and Slavonian Military Border. He retreated to his estate in Otočac on Krka in 1567 due to an illness, where he died in 1569. He is buried in the Franciscan monastery in Novo Mesto, Slovenia.

THE COAT OF ARMS OF THE ARCHDUKE OF AUSTRIA (Graz), king of Croatia and Bohemia.

In a semicircular shield two heart shields with four horizontal beams (Hungary) and a single headed displayed eagle, as the symbol of the Austrian and German Emperors. Above the shield is a royal crown and around the shield is a single ribbon.

Namely, in 1527 on the state parliament in Cetingrad, the throne of the Kingdom of Croatia was conceded to the Austrian ruling house of Habsburg, and the Austroian (Graz) Archduke Ferdinand I was chosen for the Croatian king.

Due to the ottoman threat, the citizens of Senj requested assistance from King Ferdinand I, and many fortifications and walls are raised to defend the city. King Ferdinand I was the lord of Senj, so this was shown with the carving of his coat of arms in the fort.

The Habsburg dynasty is of German origin, named after the city of Habetsburg in the Swiss Canton of Aargau. The Habsburgs became Austrian Dukes in 13th century taking over the arms of Babenbergs,

vladavine Leopolda I. u uporabi je i grb u kojemu crni orao u pandžama drži mač i žezlo.

GRB HERBARTA VIII. AUERSPERGA TURJAŠKOG, austrijskog baruna, velikog kapetana Senja i zapovjednika Hrvatske i Primorske krajine.

Grb je isklesan u obliku polukružnog štita koji je razdijeljen u četiri polja sa srcem štita u sredini. U 1. i 4. polju na trobrijegu je tur (bizon) s rogovima i kolutom u ustima, a u 2. i 3. polju je okrunjen raskriljen orao. Iznad štita nalaze se dvije okrunjene kacige iz kojih rastu bik i lav, a oko grbovnog štita nalazi se plašt od hrastovog lišća.

Feudalna obitelj Auersperg podrijetlom je iz njemačke pokrajine Švapske koja se u XI. stoljeću spominje u Kranjskoj pa ih ubrajamo u kranjsko plemstvo. Po gradu Turjaku pokraj Ljubljane dobili su pridjevak „Turjaški“, a pojedini članovi obitelji tijekom XVI. i XVII. stoljeća istaknuli su se u borbama s Turcima Osmanlijama na različitim bojištima.

Barunski naslov obitelji je dodijeljen 1550. godine, a grofovski naslov dobivaju 1630. godine. Obitelj je 1653. godine dobila i kneževski naslov.

Herbart VIII. Auersperg (1527.-1575.) kao vojni zapovjednik od 1546. je u službi u Vojnoj krajini. Godine 1556. imenovan je vrhovnim kapetanom u Senju, a iste godine postaje i vrhovni kapetan Kranjske. Po drugi put je imenovan vrhovnim kapetanom Primorske krajine 1565. godine. Vrhovni zapovjednikom Hrvatske i Primorske vojne krajine postao je 1569. godine.

Poginuo je 1575. godine kod mjesta Budački na Korani u borbama protiv Turaka Osmanlija koje je vodio zapovjednik turske vojske Ferhat-paša. Zahvaljujući dobivenoj otkupnini za njegovu odsječenu glavu i njegova zarobljenog sina Englenberta, Ferhat-paša je u Banja Luci sagradio poznatu džamiju Ferhadiju, koja je tijekom rata u Bosni i Hercegovini 1993. godine do temelja razrušena.

previous Dukes of Austria.

It included the black displayed eagle with nimbed head in a golden shield and a silver fess in a red shield. Since the time of Maximilian I, a two-headed crowned eagle was used topped with the imperial crown and since 1602 the so called Habsburg crown. Since Leopold I the eagle also holds a sword and a sceptre in its claws.

THE COAT OF ARMS OF HERBERT VIII AUERSPERG TURJAŠKI, the Austrian baron, the Great Captain of Senj and Commander of Croatian and Littoral Military Border.

The coat of arms is carved in shape of semicircular shield quartered into four fields with a heart shield in the centre. In the 1st and 4th fields is an ox with horns and a ring in its mouth standing on a triple mount, and in the 2nd and 3rd field is a displayed eagle. The shield is topped with two crowned helmets, from one issuing an ox and a lion from the other, and there is oak-leaves-like mantle around the shield.

The Auersperg feudal family originates from the German region of Swabia, in 11th century mentioned in Crain, so it is counted among the Crain nobility. After the city of Turjak (Auersperg) near Ljubljana they are named "Turjaški". Several members of the family in 16th and 17th century excelled themselves in the combats against Ottomans in various fields.

The title of barons was granted to the family in 1550, and the counts in 1630. In 1653 the family received the title of dukes.

Herbart VIII Auersperg (1527-1575), as a military commander is since 1546 in service in the Military Border. In 1556 he is named the Captain-in-Chief in Senj, and in the same year he becomes the Captain-in-Chief of Crain. He was named the Captain-in-Chief of the Littoral Border second time in 1556, and the commander in chief of the Croatian and Littoral Military Border in 1569.

He was killed in combat near Budački on Korana river, against Ottoman Turks lead by Ferhat-pasha. Using the ransom for his severed head and his imprisoned son Englenbert, Ferhat-pasha erected famous mosque in Banja Luka, the Ferhadija, demolished to the ground during the war in Bosnia and Herzegovina in 1993.

U kapeli sv. Petra u Gotalovcu, župa Zajezda (općina Budinščina, Krapinsko-zagorska županija), nalazi se nekoliko grbova na istaknutim mjestima. Za istaknuti su tri grba biskupa Puca, a četvrti pripada obitelji Gothai po kojoj je i samo mjesto dobilo ime.

Nekada dvorska kapela koja je pripadala dvorcu obitelji Gothai, danas je grobna kapela, sačuvana u obliku po posljednjem preuređenju iz 1758. godine koje je inicirao biskup Stjepan Puc⁴, posljednji član obitelji Gothai. Iste godine je završena temeljita obnova glavnog oltara i čitave kapele. Tada je izrađena i propovjedaonica⁵.

Danas je jedini oltar u crkvi onaj središnji koji prikazuje dva grba. ① Iznad oltarne pale je grb biskupa Puca, a iznad atike je neobičan prelomljeni prikaz grba obitelji Gothai. ⑤ Ostala dva grba biskupa Puca nalaze se na kamenoj natpisnoj ploči na zidu desno od oltara, ② te na propovjedaonici također s desne strane. ⑥

Grb Gothai na oltaru: ⑤ U plavome štitu zeleni trobrijeg na kojemu su tri zlatne krune. Na lijevoj i desnoj kruni stoje srebrni uspravni lavovi, dvostrukog repa, okrunjeni i crvenog jezika, zajedno drže zlatnu krunu u zaglavlju štita. Iznad donje središnje krune je srebrna savijena vojnička ruka s mačem; nad njom dvostruki zlatni križ i iznad njega tri zlatne šestokrake zvijezde. Štit na dvije raskoljene polovice lomi okrunjeni kostur. Nad grbom se nalazi kaciga na kopču sa srebrnim plaštem sa obje strane, također raskoljena, svaka polovica nad jednim dijelom štita. U ovom slučaju kostur simbolizira kraj loze obitelji Gothai koja je prekinuta s posljednjim potomkom Gabrielom Gothalom 1740. godine.

Grb obitelji Gothai u svojoj zbirci donosi i Sakcinski³, ④ na tom grbu iz krune površ štita izlazi okrunjeni lav i drži crvenu zastavu na kojoj je šestokraka zvijezda. Bojničić¹ daje nešto drugačiji prikaz grba u kojem lavovi drže trostruki križ i stoje na tri krune, a iznad glava su im zvijezde. Grb u zbirci Hrvatskog državnog arhiva² također se razlikuje u detaljima.

Grb biskupa Puca na oltaru: U ovalnome plavom štitu na zelenom trobrijegu stoji bijela roda raširenih krila

① Oltar u kapeli sv. Petra, Gotalovec. Altar in the St. Peter Chapel, Gotalovec. ② Grb biskupa Puca na kamenoj ploči. Bishop Puc's arms on the stone slab. ③ Grb biskupa Puca I. HDA². Bishop Puc I. HDA². ④ Grb obitelji Gothai. Sakcinski³. Gothai family arms. Sakcinski³. ⑤ Grb obitelj Gothai na oltaru, detalj. Gothai family arms on the altar, detail.

Heraldry in St. Peter Chapel in Gotalovec

In the St. Peter Chapel in Gotalovec, Zajezda Parish (Community of Budinščina, Krapina-Zagorje County) there are several coats of arms prominently displayed. First of all, the three coats of arms of Bishop Puc and the coat of arms of the Gothai family, after which the town is named.

Once the palace chapel of Gothai castle, today it is a sepulchral chapel and it is preserved in the shape when it was last rearranged in 1758, initiated by Bishop Stjepan Puc⁴, the last member of the Gothai family. The main altar and the entire chapel was thoroughly renovated at the same time. Then the pulpit was also built⁵.

The main and only remaining altar in the chapel displays two arms. ① Above the altarpiece is the coat of arms of the Bishop and above the altar attic is an unusual split coat of arms of the Gothai family. ⑤ The other two arms of the Bishop are on a stone slab on the wall to the right of the altar ② and on the pulpit, also to the right. ⑥

The coat of arms of Gothai family on the altar: ⑤ azure on a triple mount three crowns or. Two lions rampant double-tailed argent crowned or and langued gules stands on the dexter and sinister crown, holding together another crown or in the chief. On the central crown an arm embowed armoured argent holding a sword, from it a double cross or issuant topped with three mullets also or. The shield is split vertically in two held by a crowned skeleton. The shield is topped with a helmet and mantle argent, also split, each half being above the matching half of the shield. Here the skeleton symbolizes the end of the Gothai family line, with its last scion being Gabriel Gothai, 1740.

⑤ The Gothai arms is also shown in the Sakcinski collection³ ④ where the crest is a lion issuant holding a red banner with a sixpointed mullet. Bojničić¹ provides somewhat different arms, where lions are holding a triple cross standing on the three crowns, with two mullets in the chief. The coat of arms in the collection of the Croatian State Archives² is also different in some details.

The coat of arms of Bishop Puc on the altar: in an oval shield azure on a triple mount vert a white stork with wings elevated holding in its beak a snake, in the chief dexter a mullet or and in sinister a crescent also or. It is crowned by a crown with bishop's mitre topped with a green bishop's hat. The supporters are a griffin in dexter and a double-tailed lion both argent.

The Bishop Puc's arms on the stone slab⁴ ② is set above an inscription testifying the renovation of the chapel in

i u kljunu drži zmiju, iznad nje na desnoj strani zlatna šestokraka zvijezda, a s lijeve stane zlatni mjesec. Iznad štita je zlatna kruna na kojoj je biskupska mitra, iznad koje je zeleni biskupski šešir. Grb drže čuvari grba, s desna srebrni grif, a s lijeva lav dvostruka repa.

Grb biskupa Puca na kamenoj ploči⁴ nalazi se iznad natpisa, kojim se svjedoči o obnovi crkve 1758. godine. Grb je isti kao i na oltaru, jedino su čuvari grba zamijenili strane te su ovdje zlatne boje. S lijeve strane krune, koja je iznad grba je pastoral, a sa desne stane je mitra. Iznad svega je biskupski šešir sa šest kita sa svake strane. Grb je isklesan u kamenu i obojan.

Grb biskupa Puca na propovjedaonici je isti kao i na kamenome natpisu. Ovdje je grb naslikan na drvenoj podlozi, te je smješten na središte i okrenut je prema lađi kapele. ⑥

Bojničić¹ opisuje takav grb biskupa Puca na str. 232, a stariji grb obitelji bez zmije na str. 152. Prikaz grba biskupa Puca nalazi se i u zbirci zaštićenog fonda Hrvatskog državnog arhiva². ③

Na kraju valja spomenuti i simbol titulara kapele koji se nalazi u najstarijem dijelu kapele u svetištu – a potječe iz XV. stoljeća. Tu se na ključnom kamenu nalazi klesani prikaz prekriženih ključeva – simbol svetoga Petra. ⑦

⑥ Grb biskupa Puca na propovjedaonici. Bishop Puc's arms on the pulpit. ⑦ Ključni kamen sa simbolom titulara, kapela sv. Petra, Gotalovec, (Fotografije J. Matker). Keystone with the titular symbol, St. Peter Chapel, Gotalovec. (Photos J. Matker)

1758. It is the same as the one on the altar, the only difference being the supporters being interchanged and shown or. Behind the shield here are a crosier and a mitre in saltire. Above all is a bishop's hat with six tassels on each side. The arms is carved and coloured.

The arms on the pulpit is the same as on the stone inscription. Here it is painted on wood, set in the centre and towards the nave. ⑥

Bojničić¹ describes such Bishop's arms on p. 232, while he provides the older Puc family arms without the snake on p. 152. The depictions of Bishop Puc's arms are also found in the collection of the Croatian State Archives². ③

Finally, the symbol of the chapel titular should be mentioned, set in the oldest part of the sanctuary - originating from 15th century. It is carved on the keystone as two keys in saltire - the symbol of St. Peter. ⑦

Literatura:

¹ Ivan von Bojničić, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*. Zagreb, Golden marketing, 1995., str. 55, 152, 232.

² *Heraldica Croatica-slavonica. Wapen adeliger Familien von Kroatien und Slavonien*. Heraldčki katalog (zaštićeni fond 887.), Hrvatski državni arhiv (HDA). Sv. 4. A-H., str. 118-119., Sv. 6. P-Z., str. 313. Zagreb.

³ Ivan pl. Kukuljević Sakcinski. *Gerbovi porodicah hervatskih. I dio*. Heraldčki katalog (zaštićeni fond 887.). Zagreb, HDA.

⁴ Ivana Reberski [gl. ur.], *Umjetnička topografija Hrvatske – Krapinsko-Zagorska županija. Sakralna arhitektura s inventarom. Feudalna arhitektura. Spomen-obilježja*. Zagreb, Institut za povijest umjetnosti; Školska knjiga, 2008., str. 111-117.

⁵ Kapela sv. Petra u Gotalovcu, <http://www.zupa-zajejda.hr/arhitektura/petar.html>, 20.12.2009.

Izložba „Državni grb Dubrovačke Republike“ (nastavak sa str. 1)

Na izložbi su prezentirana četrdeset tri predmeta s raznovrsnim prikazima državnog grb: Grbovnik dubrovačkog plemstva (ulje na platnu, sredina XVII. st.), grbovnik plemićke obitelji Saraca (XVIII. st.), državna brodska zastava (poč XIX. st.), službene isprave dubrovačkih konzulata (XVIII. st.), dubrovački novac (dinar, dukat, škuda, talir, solad - XVII./ XVIII. st.), pečatnjaci, medalje i potvrde zaslužnim građanima (XVIII. st.).

Za izložbu tiskan je dvojezični (hrvatski-engleski) katalog obogaćen kvalitetnim fotografijama. Tekst kataloga je podijeljen na pet cjelina: *Uvod, I. Najstarija znamenja, II. Dubrovački grb nakon 1358., III. Promjene u prikazivanju državnoga grba, IV. Grb „Libertas“, V. Zaključak, Katalog*.

Ova izložba i katalog hvalevrijedni su doprinos poznavanju povijesnog razvoja i značaja dubrovačkog grba u dubrovačkoj i hrvatskoj povijesti.

Exhibition „The State Coat of Arms of the Dubrovnik Republic“ (continued from p. 1)

Zaglavlje putne isprave konzulata Dubrovačke Republike u Livornu, 1798. A travel document header of the Dubrovnik Republic consulate in Livorno, 1798. DM KPM DK-33. (Foto ŽH)

The exhibition presents forty three items with different depictions of the state arms: an armorial of Dubrovnik nobility (oil on canvas, mid-17th c.), an armorial of the noble family of Saraca (18th c.), a state ensign (early 19th c.), various official documents issued by the Dubrovnik consulates (18th c.), various Dubrovnik issued coins (dinar, ducat, scudo, thaler, solidus – 17th/18th c.), seals, medals and charters to meritorious citizens (18th c.).

The exhibition is accompanied with a bilingual (Croatian and English) catalogue equipped with high quality illustrations. The text is divided into five chapters: Introduction, I. The Oldest Emblems, II. The Dubrovnik Coat of Arms After 1358, III. Changes in the Representation of the State Coat of Arms, IV. The Libertas Coat of Arms, V. Conclusion and Catalogue.

This exhibition and the catalogue are valuable contributions to the understanding of the development and significance of the state coat of arms in the history of Dubrovnik and Croatia.

LEYKAM
international

**za članove HGZD
POPUST 20%
na nova izdanja**

~~398 kn~~
318 kn

Dragan Damjanović:
Župna crkva uznesenja blažene
djevice Marije i sakralna baština
župe Molve

~~350 kn~~
280 kn

Rudolf Eitelberger von Edelberg:
Srednjovjekovni umjetnički
spomenici Dalmacije

~~350 kn~~
280 kn

Franjo Dulibić:
Povijest karikature u Hrvatskoj
do 1940. godine

~~350 kn~~
280 kn

Dragan Damjanović:
Vukovarski arhitekt
Fran Funtak

~~158 kn~~
126 kn

Andrej Mirčev:
Iskušavanja prostora

~~258 kn~~
206 kn

Robert Matijašić:
Povijest hrvatskih
zemalja u antici do
cara Dioklecijana

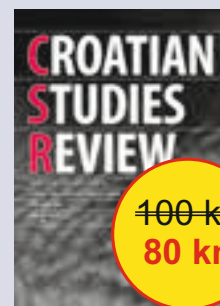
~~148 kn~~
118 kn

Marko Špikić:
Konzerviranje europskih
spomenika od 1800. do
1850. godine

~~230 kn~~
184 kn

Towns and Communication. Croatian Studies Review.
Volume 1.
Communication in Towns

~~100 kn~~
80 kn

~~350 kn~~
200 kn

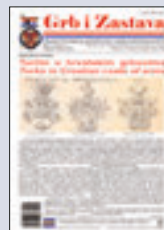
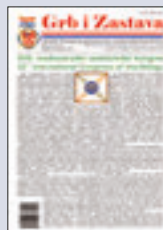
Posebna ponuda povodom Dana Grada Zagreba i Dana državnosti, tijekom svibnja i lipnja 2010. za članove HGZD, knjige iz biblioteke **GRBOVI I ZASTAVE** za samo **200 kn**.

POSEBNA PONUDA

~~350 kn~~
200 kn

Na časopis "Grb i zastava" možete se pretplatiti na adresi **Leykam International, Ilica 42, 10000 Zagreb** ili na info@leykam-international.hr. Pretplata po pojedinom broju 35,00 kn. Godišnja pretplata za dva broja 60,00 kn. Pretplatnici mogu pri kupnji knjiga u knjižari Leykam u Ilici 42 ili preko web stranica www.leykam-international.hr ostvariti 20% popusta na sva izdanja. Članovi HGZD dobivaju časopis besplatno, te također ostvaruju isti popust.

You may subscribe to "Grb i zastava" bulletin at the address **Leykam International, Ilica 42, 10000 Zagreb** or at info@leykam-international.hr. Single number subscription 7 €. Annual subscription for two numbers 12 €. The subscribers obtain 20% discount when buying books in the Leykam bookshop in Ilica 42 or through the web site www.leykam-international.hr. The HGZD members receive the bulletin free and obtain the same discount.

23. ožujka 2010. – 1. tribina HGZD: predavanje **Hrvoje Kekez**: »The Colege of Arms – vodeći svjetski heraldički autoritet«, dvorana Društva zagrebačke klasične gimnazije (DZKG), Zagreb ①③

9. travnja 2010. – posjetili smo izložbu »Državni grb Dubrovačke Republike«, Knežev dvor, Dubrovački muzeji, Dubrovnik ⑥

14. travnja 2010. – predstavljena knjiga **Maria Jareba** »Hrvatski nacionalni simboli« u izdanju Hrvatskog instituta za povijest (HIP) i nakladničke kuće Alfa, u svečanoj dvorani HIP, Zagreb ②

19. travnja 2010. – predavanje **Ž. Heimer** »Grbovi i zastave Grada Zagreba« za Klasičare, DZKG, Zagreb ⑤

27. travnja 2010. – 2. tribina HGZD: predavanje **Mario Jareb** »Hrvatski nacionalni simboli«, dvorana DZKG, Zagreb ④

Najave:

≈ 4. izborna godišnja skupština HGZD, 25. svibnja 2010.

≈ 29. međunarodni genealoški i heraldički kongres, Stuttgart, Njemačka, 12. - 17. rujna 2010. Vidi www.congress2010.info

≈ 24. međunarodni veksilološki kongres, Washington, D. C., SAD, 1. - 5. kolovoza 2011.

Događanja HGZD pratite na web stranicama: www.hgzd.hr

Javite nam o svojim radovima i zanimljivim događanjima u vašoj sredini.

23rd March 2010 – 1st HGZD Tribune: lecture »The Colege of Arms – the world leading heraldic authority« by **Hrvoje Kekez**, the Zagreb Classic Gymnasium Society (DZKG) hall, Zagreb ①③

9th April 2010 – we visited the exhibition »The State Coat of Arms of the Dubrovnik Republic«, Rector's Palace, the Dubrovnik Museums, Dubrovnik ⑥

14th April 2010 – promotion of the book »Hrvatski nacionalni simboli« by **Maria Jareb**, published by the Croatian Institute of History (HIP) and the Alfa publishing house, in the HIP ceremonial hall, Zagreb ②

19th April 2010 – lecture by Heimer »The Coats of Arms and the Flags of the City of Zagreb« for DZKG, Zagreb ⑤

27th April 2010 – 2nd HGZD Tribune: lecture »Croatian National Symbols« by **Mario Jareb**, the DZKG hall, Zagreb ④

Announcements:

4th HGZD Electional Annual Assembly, 25th May 2010

29th International Congress of Genealogic and Heraldic Studies, Stuttgart, Germany, 12th-17th Sep 2010. www.congress2010.info

24th International Congress of Vexillology, Washington, D. C., USA, 1st through 5th August 2011.

Follow the HGZD events at the web site: www.hgzd.hr

Let us know on your works, papers and on interesting events in your vicinity.

